

The Project Gutenberg eBook of Det hvide Hus, by Herman Bang

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Det hvide Hus

Author: Herman Bang

Release date: July 6, 2004 [EBook #12831]

Most recently updated: December 15, 2020

Language: Danish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK DET HVIDE HUS ***

Produced by Steen Christensen, Heidi Christensen and PG Distributed

Proofreaders

HERMAN BANG

DET HVIDE HUS

-Die Kindheit ist der Grundton für das ganze Leben, Mama. Die anderen Farben werden nur aufgetragen. Als ich empfangen wollte, habe ich deine Kämpfe, dein Qual empfangen. In dem allgemeinen Chaos hielt ich nur eins für Glück, weil ich fühlte, dass es dich glücklich machte: Ruhe, Ruhe. Schon als Kind. Und das tiefste was ein Junge erfährt, daw Weib, ist meinen Augen nicht eröffnet worden. Ich habe ja das Leben so lieb, Mama, ich weiss, wie stark das Leben ist, und atme leise mit dem Blütensduft der Liebe, aber das Beste ist doch immer meine Sehnsucht—ich bin ein Bettler am Wege, wenn die Mädchen an mir vorüberziehen in den Frühling hinaus....

-Und deine Werke, mein Sohn, hast du nichts erlebt, was du den Menchen geben kannst?

-Ich habe ihnen von meinen Schmerzen gegeben; das hat sie gerührt—für mich was es nichts, ich habe mein Herz dabei verschwendet ohne zu empfangen, ohne froh zu sein—

Georg Hirschfeld.

Long, long ago—
long ago.

Barndomsdage, jeg vil kalde Jer tilbage, Tider uden Nid, venlige

Tider, Jer vil jeg gerne mindes.

Min Moders fine Trin vil lyde gennem lyse Stuer, og Mennesker, som nu er graa under Livets Byrde, vil le som de, der ikke kendte deres Skæbne. Lad dem, som døde, tale igen med milde Stemmer, og gamle Sange vil slynge sig gennem Mindernes Kor.

Men ogsaa bitre Ord vil lyde, tunge Ord, som de taler, der kender det bitre Opgør med det tunge Liv.

Tell me the tales, that to me were so dear, long long ago long long ago.

Det var i Hjemmet i Mørkningsstunden.

Ude faldt der, sagte, Slør over Slør over den skinnende Sne. Længerne blev borte, de store Popler forsvandt. Kun Jens Røgter listede derovre ved Staldene med sin Lygte.

Inde sad vi, Børnene, rundt paa Skamler. Stuen var stor, Krogene fjerne. Maaske var det, fordi der var saa mørkt, at vi gemte Hovederne bag et Gardin.

Moders Stemme lød saa spæd, Klaverets Strenge klang mere som af en Harpe:

Tell me the tales, that to me were so dear, long long ago long long ago.

Sangen holdt op. Der hørtes ingen Lyd. William, der sad Moderen næst, var falden i Søvn paa sin Skammel.

-Mo'er, syng mer.

Der faldt lidt Lys over de hvide Taster, frem over alle Møbler og svandt. Jens Røgter nussede sagte forbi Vinduerne med sin Lygte.

-Mo'er, syng mer.

En Dør blev lukket op, saa varsomt. Det var Faderens.

Hr. Peder kasted Runer over Spange,
som Helleliden over skulde gange.
Saa løfted han sit Anker,
saa fik han bliden Bør
og sejlede fra Danmark
og fra de danske Mø'r.
Fagre Ord
fryde mangt et Hjerte,
fagre Ord
har forvoldt mig Smerte,
fagre Ord.

Det er tyst. Fin og rank ses Moderen som en Skygge. Tier Skyggen, høres det store Ur.

Fagre Ord fryde mangt et Hjerte, fagre Ord har forvoldt mig Smerte, fagre Ord.

Ude løftes nænsomt en Dørklink. Det er Pigerne, der vil høre. Rundt om Lyset i Messingstagen paa Køkkenbordet lytter de efter, mens "Fruen synger".

Forkarlen lister ind. Træskoene har han forsigtig sat fra sig, og han læner sig til Stolpen ved Vandspanden.

-Børn.

-Ja Mo'er.

-Syng med.

Moder løfter sin Røst, slaar lidt fastere an i de sitrende Taster og synger igen:

Dejlig er Jorden,
Prægtig er Guds Himmel,
Skjøn er Sjælens Pilgrimsgang.

Lidt bange for Mørket kommer fra Krogerne Børnenes Stemmer gennem Mulmet, førte af Moderens:

Gennem de favre Riger paa Jorden
Gaa vi til Paradis med Sang!

Ude i Køkkenet sidder Pigerne endnu stille om det brændende Lys.

Mandfolke-Marie tørrer en Taare bort med Bagen af sin barkede Haand:

-Den, siger hun, vil Fruen ha'e sunget, naar hun en Gang skal dø.

Alting er tyst. Kun det store Ur ved Døren taler. Saa siger fra sin Krog en af Drengene sagte:

-Mo'er, syng igen den, jeg ikke forstaar.

Moderens Skygge tier endnu. Saa toner igen—men mere svagt—de harpelignende Taster:

Tell me the tales. that to me were so dear, long long ago long long ago—

Barndomsdage, jeg vil kalde Jer tilbage—ømme Tider uden Skyld og da Hjertet fo'r vel. Nænsomme Dage, da Taarerne var linde.

Barndomsdage, da Moder levede.

Jeg husker en Dag vi samlede Brombær—Mo'er, vi Børn og Tine fra Skolen.

Ned i Grøfter gik det og langs med Hegn løb vi.

Vi Børn blev hængende i Ranker og hvinede. Smurte var vi i Ansigterne, saa vi lignede Lars Smeds Unger.

-Se Drengen, se Drengen, raabte Moder.

Men Tine havde grebet en mægtig Ranke, der prangede rigt med dunkle Bær, og hastigt kastede hun den om Moders Skuldre:

-Aa, De dejlige Kone, sagde hun....

Moder stod paa Gærdet, med Ranken ned om sit Bryst. Høj mod den lysende Himmel.

* * * * *

Barndomsdage, Jer vil jeg kalde tilbage.

Det var et hvidt Hus, og inde i Huset var Tapeterne lyse.

Alle Døre stod aabne, ogsaa om Vinteren, naar der blev fyret med Brænde.

Mellem Mahognimøblerne var der Marmorborde og ogsaa hvide Konsoller, som var komne fra Augustenborg, fra Slottet, naar de holdt Auktion. Om de gamle Portrætter var der Evighedsblomster, og der var mange Epheu, for dem elskede Moderen, naar de slyngede sig op ad en lys Væg.

Havestuen var saa hvid, som om den skinnede.

Børnene elskede den Stue og saa Havetrappen, hvor de rutschede ned ad det hvidmalede Gelænder.

-Børn, Børn, læn Jer ikke, raabte Moderen, læn Jer ikke til Gelænderet.

-For Guds Skyld, sagde hun til Tine, Skolelærerens Datter: det ender en skøn Dag med at de knækker Halsen.

-Aldrig faar vi Bud efter den Snedker.

Gelænderet var skrøbeligt og blev aldrig sat i Stand.

Men Havedøren blev tidlig lukket og Skodden sat for og de grønne Gardiner hængt over de hvide, saa det lunede. For Moderen holdt ikke af Haven og ikke af den store Allé, naar der ikke var Sol over dem, Sol der skinnede længe.

-Gud véd, hvordan det ser ud i Køkkenhaven, sagde hun pludselig til Skolelærerens Tine, medens de om Eftermiddagen sad ved Kaffen.

Hun kom de tre Fjerdingsaar ikke i Køkkenhaven.

Den laa langt borte bag Poppelalléen og bag Vognporten, og Børnene maatte heller ikke løbe derop, for saa fik de vaade Fødder. Men en Gang imellem, naar det var allerværst Førre og det ikke var til at bunde i den hele Gaard, saa vilde Moderen afsted for at se til Haven.

I Mandfolke-Maries Træsko og med løftede Skørter drog hun afsted, over Gaarden.

Alle Pigerne var ude paa Trappen for at se efter hende.

-Lille Børn, lille Børn, raabte hun; hun kom ikke ti Skridt, uden hun blev stikkende med Træskoene.

Naar hun kom hjem, maatte hun have varme Tvebakker til Styrkelse.

-Kære De, sagde hun til Skolelærerens Datter: at alle Mennesker ikke bliver inde om Vinteren.

Børnene legede paa Gulvtæppet. Det var rødt og graat med mange store Felter. Felterne var Kongeriger, over hvilke Børnene herskede, og om hvilke de kæmpede. De stredes og de fældede Taarer. De barrikaderede deres Kongeriger med Møblerne. Hele Dagligstuen lignede et Babylon i Forvirring.

-Hvor de Børn dog kan støje, sagde Moderen til Jomfruen (hun ophidsede dem selv til Støjen):

-Saa, saa, nu taber Nina Mammelukkerne igen.

Med Mammelukkerne var det evigt galt. Saa krølledes de og saa tabtes de i Kongerigernes Strid.

Udenfor Vinduerne laa Sneen. Forkarlen og Karlen og Røgteren syslede med deres. Sindigt og langsomt gik de fra Stald og til Lo.

Aabnedes Stalddøren, hørte man Køerne brøle.

-Mo'er, sagde Nina: nu kalder Williams Ko.

Men det kunde hænde—naar Faderen var ude—at Moderen bad Røgteren "bare et Øjeblik" lade alle Køerne gaa ud i den hvide Gaard. Og saa sprang de, alle fjorten, de røde, de hvide og de spættede, rundt paa Sneen, mens Børnene hujede.

-Luk til Vænget, luk til Vænget, raabte Moderen. Hun lo højest, midt paa Trappen.

Men Pokker tog en af de spættede.

-Aa, hvor den sprang, sagde Moderen.

Den sprang saa langt, med Halen ret i Vejret, at den først blev fanget oppe hos Sognefogden.

Men naar Faderen kom hjem, var Stalddøren lukket og Gaarden laa atter som før. Men Moderen havde faaet Tandpine af at staa barhovedet paa Gaardstrappen.

Der maatte Bud efter Tine.

Der maatte altid Bud efter Tine.

Tine kom med Kjöleskjørtet slaaet op over sit Hoved.

-Gud, den Kulde De bringer med Dem, sagde Moderen, der altid frøs og var kuldskeer, blot en Dør gik.

-Tine, jeg har Tandpine, sagde hun.

Toiletspejlet maatte frem midt paa et stort Bord, og der maatte "ryges" med nogle smaa Kviste af en Busk, der voksede i Skolelærerens Have. Alle Børnene, Tine og Jomfruen stod rundt omkring.

Hele Sovekammeret stod i en Damp, medens Moderen holdt den aabnede Mund over de ryggede Kviste.

-Tine, Tine, nu, raabte Moderen.

Tine skulde stikke i Tænderne med en Haarnaal.

-Der er den, der er den, raabte Moderen:

-Se Ormen.

Tine havde anstrengt sig, saa der faldt et Stykke Emaille ned foran Toiletspejlet.

Moderen troede ubrydeligt, det var en Orm, og var der kommet tre, fire Orm, havde hun aldrig mere Tandpine.

Men Tine var den eneste, der kunde prikke dem ud. Hun prikkede dem samvittighedsfuldt ud af alle Børnenes Tænder.

-Kære Fritz, sagde Moderen til Faderen, der gjorde Indvendinger: jeg ser jo Ormene med disse mine to Øjne.

-Men der maa oses med Kærbøllings Busk.

Distriktslægen i Sønderborg sagde, at Røgen af Skolelærerens Buskvækst var ganske giftig.

En Tandpineproces kunde godt tage en halv Eftertermiddag, lige til det blev Mørkning.

I Mørkningen var der dejligt i Bryggerset. Den varme Damp fyldte det hele Rum, og Ilden under Kedlen lignede et stort rødt Øje. Pigerne bankede det vaskede Tøj med Træerne, saa det klang under Loftet.

Moderen sad paa en Treben midt i Larmen.

Der var aldrig den Tid og det Sted, Pigerne havde Munden saadan paa Gled som i Bryggerset.

Al Landsbyens Sladder stod ind ad Bryggersdøren.

Moderen kunde høre til i timevis paa sin Treben, til hun pludselig løb ind i Stuen igen.

Og uvægerlig sikkert sagde hun efter saadanne Timer i Bryggerset:

-Gud bevare mig vel, hvad saadanne Mennesker har for Idéer.

Og det var, som skød hun noget fra sig med sine dejlige Hænder.

-At De gider høre paa alt det, sagde Tine.

-Jo, for de ser saa morsomme ud, sagde Moderen, og hun gjorde Pigerne efter.

Hun kunde gøre hvert eneste Menneske efter, der kom i Huset.

Men de fleste Dage blev hun under Mørkningen i Dagligstuen. Der sang hun. Men der var andre Mørkningstimer, hvor hun blev siddende paa Forhøjningen, i den høje Rørstol, med Hænderne i sit Skød.

Da talte hun stille ud i den stille Stue.

Hun elskede mest at tale om, naar hun blev gammel og naar hun fik graa Haar, helt graa Haar.

Og hun var Enke og alle hendes Børn var voksne, og hun var fattig.

-Forfærdelig fattig, sagde hun.

Saa kunde der ingen Ting komme paa Bordet om Aftenen undtagen Smør og Ost i den gamle Krystalosteklokke.

-Men Smørret maa være godt, sagde hun.

Og hun udmalede, hvor Dugen skulde være hvid og hvordan Børnene alle skulde komme hver fra sit Arbejde og drikke The om Bordet, hvor hun sad, graa og stille og gammel, og var fattig. Thi Fattigdom var for hende en Slags drømmende Sorgløshed.

Hun havde vel aldrig set andre "fattige" end dem i de smaa hvidkalkede Huse langs Landsbyens Gade.

Naar der var drukket The og Faderen var ude, kom de bedste Timer. Det var Tiden, hvor Dukkerne kom frem. Spisebordet blev slaet ud som til Selskab og Moderen knejsede blandt alle sine Papæsker. Der var Dukkerne gemte.

-Nu, nu kunde de komme frem, for nu var Fa'er ude.

Op kom de, i hundredvis. Det var Modejournalsfigurer, klistrede paa en Træklods. Hver havde Navn, skrevet paa Bagsiden, hver var sit—alle blev de stillede op over det hele Bord. Og Komedien begyndte, mens Moderen dirigerede.

De Dukker gjorde Selskab og de gjorde Visit.

De snakkede og de bukkede og de nejede.

Moderen blev rød af Anstrengelse og hun styrede og flyttede, med Armene frem over Bordet.

Børnene havde ogsaa deres Dukker og Jomfruen havde sine. Men aldrig gik de Papdukker Moderen tilpas, og hun talte for dem alle.

-Jomfru Jespersen, Jomfru Jespersen, De glemmer Frøken Løvenskjold.

"Frøken Løvenskjold" var bleven staaende, og hun skulde bevæge sig. For Moderen var det ikke Dukker. For Moderen var det Mennesker. De talte og de agerede og de sang. De spillede hundrede Komedier. Snart var det ved et Badested og snart var det i Paris.

Børnene saá til, som om hele Verden gik, fornem og fin, rundt der foran dem paa Bordet.

Pigerne kom ind. De elskede at høre til. De forstod ikke et Ord, men stod, ret op og ned, med Hænderne under Forklæderne. Naar der skete noget sørgeligt med Dukkerne, saa græd de.

Men midt under hele Komedien fløj Moderen op og alle Dukkerne blev væltede—ned i Forklæderne, ned i Kasserne.

Det var Faderen, der kom hjem.

-Bordet ind, Bordet ind.

Piger og Børn fik travlt. Moderen selv opgav alt af lutter Forskrækkelse.

-Gud, at Børnene ogsaa er oppe endnu, sagde hun.

Og Børnene kom i Seng saa hurtigt, som sendtes de i Seng paa Hovedet.

Men Moderen sad midt i Sofaen med de to Mahogniskabe for Enden og var saa forfærdet, at hun maatte have Syltetøj og Tvebakker....

Hun klædte ogsaa Pigerne ud.

Det var en Aften, hun var ene hjemme med Børnene.

Saa bankede det haardt paa Gaarddøren, og Jomfruen maatte gaa ud og lukke op og kom skrigende tilbage:

-Der var en Vagabond ... der var en Vagabond....

Og Vagabonden kom ind i Stuen, mens Moderen skreg højest. Fæl var han, og Børnene hvinede. Men pludselig opdager en af Drengene, at det er "store Marie".

-Mo'er, det er store Marie, skriger han.

Men i samme Nu hvisker Moderen til Marie:

-Giv Nina en paa Øret.

Og Nina fik en Lussing, saa hun røg, af Maries Næve.

Saa troede Børnene, at det var en Vagabond.

Men bagefter bød Moderen Mandfolke-Marie en Snaps, og den maatte hun stikke ud, for nu var hun jo et rigtigt Mandfolk.

* * * * *

Hvide Hus, du hvide Hus, som en jublende Skare kommer dine Minder—kommer og samles om En.

Kunde jeg blot danne af Ord et Billede, som bestod uforgængeligt—et Billede, som var Ungdom og Smil, Ynde og Sorg, Glæde med bedrøvede Øjne, Tungsind, der lo med en kruset Mund; hjælpeløse Hænder, som kun vidste at hjælpe de andres Nød, fine Lemmer, som mygede sig i Solen og frøs, naar Sol gik ned.

Et Billede af den, som elskede Livet og døde af dets Sorg.

Hun døde som en fager Blomst, der knækkes.

Ingen Rose, ingen Lilje heller.

En sælsommere Blomst med sære Fibre, oplejet i sene Aar af en taalmodig Gartner; en mangefarvet Kalk, saa skøn i Lyset, men som mod Aftenstid lukker sig sky....

En Sejrssang, Smerten kvalte i Struben....

En Fremmed paa Jorden og som dog blev elsket som en sjælden Gjæst.

Hvide Hus, min Barndoms hvide Hus—saadan var hun, som var din Sjæl.

* * * * *

Men Efteraaret gik og det led mod Jul.

Moderen og Skolelærerens Tine sad længe oppe, og Børnene fik Svedsker for at gaa tidlig i Seng.

Den gamle Karet rullede hver anden Dag op for Døren, og hele Gangen var fuld af Fodposer. Der skulde være saa mange Fodposer, naar Moderen skulde køre. Og Sønderborg var ikke som Augustenborg, noget, man kom til paa en Springvej, det var to Mil og en hel Rejse.

Men naar Moderen kom hjem, lo hun og pludrede hun og gemte hun, mens Børnene blev lukkede inde i Sovekamret, for de maatte ingenting se. De hørte bare Kusken, der gik ud og ind og slæbte paa Kasser. Det var det fra København. Saa var "det" kommet.

Det var det store Spørgsmaal, om "det" kom—alle Presenterne fra Bedstefader. For kom det ikke, blev der jo tomt paa Julebordene. Et Aar var det Is og Sne, saa Kasserne blev borte. Moderen sendte Bud til Sønderborg, og Moderen kørte selv, og Moder lod Faderen telegrafere—det var de første Aar, man havde Telegrafen—men Kasserne, de kom ikke.

Moderen græd og vidste ikke Raad. Hundrede Gange vendte hun sin gamle Portemonnæ. Der var Hul i, saa Pengene løb ud i hendes Lomme. Men tilsidst lagde hun Grankviste paa alle Juleborde, og saa saá det ud, som der var en Masse.

Men nu var Kasserne kommet, og inde fra Sovekamret kunde Børnene høre, hvordan Tine masede for at faa dem op.

Moderen selv havde ingen Ro:

-Tine, Tine, se der...!

Tine saá.

-Tine, saa, nu gaar Fjælen.

Børnene kom ud af Sengen, men der var stukket Papir i Nøglehullet.

Inde i Dagligstuen laa Moderen paa Gulvet—det fortalte Pigerne—ned foran Kasserne. Hele Gulvtæppet flød med Pakker og med Halm og med Sager.

Og Moderen raabte:

-Nej, nej, det er til Nina....

-Se dog, se dog, her er til William... .

Og videre søgte hun, i Halm og i Papirer. Der var ikke det Sted, hvor det ikke flød.

-Vor Herre bevar' os, hvad det gi'er for et Rod, naar Fruen en Gang ta'er fat, sagde Pigerne.

De gik ogsaa omkring, spændte og nysgerrige. Færdige blev de først ud paa Natten. For ferske Pølser skulde der stoppes og Dejg skulde der lægges og alle Husets Klude skulde vaskes til Jul.

Moderen sad midt i Pøsemageriet, i Bryggerset, med opbunden Kjole og sang for til Viserne.

Der var nogle, Bryggeripigerne kunde, og Moderen sang kun Melodierne:

-For, min Pige, sagde hun til Tine: Ordene er for slemme.

De alsiske Pølseviser var de værste Landsknægtviser i Landet.

Men ved Juletid, sagde Moderen: jeg tror saamæn ikke, Maren selv véd, hvad hun kvæder.

Til daglig sang Maren Bryggerpige aldrig andet end Viser om den første slesvigske Krig og Kong Frederik den Syvende....

De var saa sørgelige, at hun græd ved det.

De sidste Dage blev der bagt.

Hele Huset var fuldt af Æbleduft og Kageduft, og Døren stod ikke stille til det blaa Gæstekammer. For dér gemtes Æblerne og Krydderierne og Svedskerne og alting, hvad godt var. Men Tine sprang op ad Trapperne, saa hendes Skørter fløj ved det:

-Halløj, Børnlille, nu brases der, raabte hun.

Børnene lavede Mænd og Koner af brun Dejg, der tilsidst blev ganske skiden.

Moderen var i hvidt Forklæde og Faderen gik omkring og var angst for, at hun skulde skade sine Hænder.

Moderen skulde altid gøre det sidste, hun smurte Æggeviden paa Kagerne og hun satte Øjnene i de brune Mænd.

-Nu maa jeg, nu maa jeg, sagde hun.

Og hendes hvide Forklæde fløj om hende i Travlheden, mens alle Børnene løb i hendes Hæle.

Sikken Damp der var; og Duft af Krydderier og Klang af Stegejern og Støj af Ovnene; for Ovnene gik op og Ovnene gik i og Kageplader kom ind og Kageplader kom ud. Men Tine fra Skolelærerens piskede fast imellem sine Laar, for de hvide Kager skulde der Kræfter til, og Æggene maatte piskes i timevis.

-Saa, nu vil jeg, sagde Moderen.

Og hun fik fat i Lerfadet og rodede rundt i det med den store Ske.

-Pyh, det gi'er Varme, sagde hun og slap den igen.

Og hun gav sig til at synge, siddende paa Huggeblokken, i Dampen, rød i sine Kinder, saa glad:

Lisbet! Lisbet!

O, hvor er du sød og net!

Se paa mig ret,

Lisbet! Lisbet!

O, hvor er du sød og net!

De sang alle med i Dampen og Osen, Pigerne og Børnene og Tine, men Moderen var allerede inde i Dagligstuen:

-Tine Tine, raabte hun: lad nu dem.

Hun var falden ned i Gyngestolen. Hun var bleven træt af alt det meget ingenting.

Alle Dørene stod aabne, saa Kageosen trængte ind, Piskejernene gik og Ovdøren klaprede.

-Aa, Tine, tag mig mine Breve, sagde Moderen.

Det var Brevene fra Sekretæren, alle Moderens Ungdomsbreve fra hendes Moder igen og fra hendes Veninder og fra hendes Fader. De laa saa fint i Pakker, gulnede, sammenfoldede som i den Tid, man ikke brugte Konvoluter, med visnede Violer imellem, ombundne med Baand.

Moderen elskede dem.

Hun læste dem ikke. Men hun blev siddende med dem i sit Skød.

Og hun fortalte.

Om sin Fader, den gamle Postmester med det høje Halsbind—en af de rigtige Embedsmænd, en af dem, som altid troede, de skulde være vrede, naar de var i Funktion. Bønderne kaldte ham for "Fa'er", men de skjælv, naar de skulde gøre ham "Ulejlighed".

Og hendes Moder, bunden til sin Rullestol af Gigt, saa sart og fin, som havde hun ingen Krop, og bleg af Ansigt, et Ansigt uden Farve og en af de Munde, der ikke gerne taler, for den har talt sig træt og nu gemmer den over sine Hemmeligheder.

-Ja, hun tav stille, sagde Moderen og saá frem for sig, med Brevene i sit Skød.

Det var, som om en pludselig Mathed faldt over hende, og hendes Stemme blev forandret:

-Men det lærer vi vel alle, sagde hun.

Faderens Skridt lød med ét gennem Stuen.

-Det er kun mig, sagde han.

Moderen bøjede sit Hoved.

Lidt efter talte hun igen—men ligesom hastigere.

Hun fortalte om sine Veninder, de unge Piger fra den hvide Gaard.

-Aa, vi havde vore Stuer øverst i Taarnet, sagde hun: og naar vi slog vore Vinduer op, saa saá vi Havet....

Moderen slog sine Hænder ned i Skødet:

-Ja, Gud véd, hvordan, sagde hun: men det er gaaet dem alle galt.

Sløjt var de blevet gift og fejl var de kommet afsted og spredte var de over Jorden.

Det eneste, de havde bevaret, det var Pengene og Fornemheden.

-De havde for hedt Blod, sagde Moderen: jeg tror—og hun tav et Nu—at der var Elskovssyge i Slægten.

Undertiden kom der Breve fra dem, fra Byerne og Landene, hvor de sad som Baronesser og Grevinder, gifte med Landflygtige og Spillere.

En af dem boede i Nord-Italien.

Moderen græd altid, naar hun fik Brev fra hende.

-Aa, hun blev gift, sagde hun, med den gamle knark.

-Nogle siger, det er en Lord og nogle siger, han har været Skomager.

Men hvert Aar kom der fra den Veninde ogsaa Breve fra København.

Hun var hjemme—at se Sønnen.

-Det er jo det eneste, hun elsker her i Verden, sagde Moderen til Tine.

Den Søn havde hun vist faaet noget uregelmæssigt; og saa havde hun måttet rejse bort og var blevet

gift, dernede i Nord-Italien, med Lorden eller Skomageren.

-Men hun sidder jo og er rig, sagde Moderen.

Det var ligesom Livssmerten kom hende nær, naar hun talte om den Veninde.

-Ja, Gud véd, hvordan det kan være, sagde hun igen:

-Men det gik dem alle galt.

Venindens Fader kom undertiden, altid pludseligt, og altid blev han ganske kort.

En høj Mand, mager, med en Holdning som dens, der, uden at bøje Ryg, er vant til at færdes ved et Hof.

Pigerne kunde saa ganske uformodet melde:

-Det er Hofjægermesteren.

Og han kom ind og han bøjede sig saa mærkelig dybt og saa mærkelig bevæget for Moderen, der gik ham imøde. Og han satte sig altid i en lang Afstand og han talte med en Stemme, som kom den langt borte fra og den var mattet af Sorg.

Og han gik, saa pludseligt, som han kom.

Men Moderen græd, naar han var gaaet, og Børnene var bange, for det var noget omtrent, som havde der været et Spøgelse.

-Jeg vilde blot se Dem, sagde han, naar han gik, og han bøjede sig igen og kyssede Moderens Haand.

Han kom for at kunne nævne dem, der var langt borte....

... Men Moderen blev siddende i Juledampen, med sin Ungdoms Breve i sit Skød. Skolelærerens Tine sad paa en Skammel ved Siden af hendes Stol.

Moderen fortalte om sin Forlovelsestid.

Hun kom jo ind fra Provinsen og ingenting vidste hun og ingenting kendte hun og fremmed var hun i Excellencens gamle Hus.

Det var noget nyt og noget helt forfærdende, med Ørstederne og med Mynsterne i Stuerne og i Huset Oehlenschläger oppe paa anden Sal.

Det var et Liv med Lysekronerne altid tændte, og Svigermoder i det sorte Fløjel, og de gamle Slægtsvaaben broderet paa alle Puder, og Sølvkander stillede frem paa Etagèrer, og Malerier paa Væggene saa højtideligt, som i en Kunstsamling.

Moderen gik helt forskrækket om.

Men til Forlovelsesgildet, da de drak Skaaler og Excellencen selv havde skrevet Sangen, da sneg Moderen sig ud paa Trappen, Trappen op til Oehlenschläger, og dér sad hun og græd; med Ansigtet i sine Hænder græd hun og græd.

Tjeneren fandt hende.

Han maatte hente Faderen.

-Nej, nej, jeg vil ikke derind, sagde hun.

-Lad mig komme hjem—lad mig komme hjem.

Og hun græd, som skulde hun miste sit Liv.

Moderen blev ved at fortælle med Brevene i sit Skød, om sin Ungdom, om de Dage, der svandt.

Men paa én Gang sagde hun:

-Naa, der er Ting, man aldrig skulde tænke paa.

Tine sagde:

-Det er dog altid godt at tænke paa Lykken.

-Nej, Mindet om den slaar ihjel.

Moderen stod op:

-Men, aa, hvor var det dejligt at løbe paa Skøjter, sagde hun.

Saa løb hun ud til de hvide Kager. Nu maatte de være piskede. Eller hun skulde pludselig lægge Laurbærblade paa Sylten:

-For alt maa det gøres, sagde hun, og gav sig til at løbe omkring.
Medens Tine gjorde alting—

* * * * *

Barndomstider— til Jer er jeg flygtet tilbage, om I kunde lindre mit Hjertes Vé. Ingen tæller de Taarer, som udgrædte Øjne saa gerne vilde græde. Barndomsdage, Barndoms minder, lind mit Hjertes Vé.

Du, Moder, der selv led, rank som en Blomst, der brat knækkes, du, Moder, der selv elsked, bliv nu hos mig under mit Hjertes Vé.

Langt skal Mennesket gaa
og saa haardt maa det træde—
kom med Eders Glæde
Lind
—for en Stund blot—
al mit Hjertes Vé.
Barndoms minder,
hvad jeg saa skal bede:
at I kunde linde mit Hjertes Vé.

* * * * *

Men Moderens største Dag var Dagen før Juleaften.

For det var de Fattiges Dag.

Fra om Morgen—og det var vist den eneste Aarets Dag, hun stod saa tidlig op—havde Moderen lagt Risengryn i Poser og Kaffebønner i Kræmmerhuse og Kandissukker ved Siden af.

En Vægt var der paa Bordet og Tine vejede.

Ret skulde der være, og ligemeget i hver Pose.

Men Moderen hældte paa og aldrig slog det til.

-Herre Gud, sagde hun: som om det var Jul mer end én Gang om Aaret.

Naar alle Poser var pakkede, var der ikke Sukker og ikke Kaffebønner i Huset.

-For vi ta'er af vores egne, sagde Moderen, naar det kneb.

Saa om Eftermiddagen kom Husmandskonerne sjokkende. Det var ligesom de saa underlig sneget sig opad Huset, naar de kom. Og de satte Træskoene i en Rad i Forstuen, og de kom ind i Stuen paa sorte Sokker og mælte ikke et Ord, men fik kun deres og gav en sjattende Haand med et:

-Tak.

Men Moderen havde travlt og spurgte ud: den trængte til det og den til det.

Der var ikke mange overflødige Klude i Barnekammeret, naar Husmandskonerne var vel ude.

-Lille Tine, sagde Moderen: vi faar vel altid noget igen.

Hun sank sammen i en Lænestol, lod alle Vinduer smække op og lod stænke med Eau de Cologne.

-For, kære Børn, sagde hun: De Renligste stinker af grøn Sæbe.

Faderen befalede Stuepigen at aftørre alle Dørhænder.

... Næste Dag blev der dækket Juleborde. Det var besværligt, og Moderen var længe om det. For hver skulde have ligemeget. Hele Dagen gik Moderen og maalte og vejede med Øjnene, og var der for lidt paa et Bord, stjal hun lidt fra et andet.

* * * * *

Træet blev tændt. Tine stod paa en Stige, mens hun tændte det.

Det var kun Sølv og Sølv og lutter hvide Lys.

Moderen gik rundt om Træet.

-Der er ét endnu, sagde hun. Og hun pegede paa et utændt Lys.

Hun kunde aldrig faa Lys nok, og hun satte dem paa Grenene saa altfor tæt.

-Men vi stikker Ild paa Træet, sagde Tine fra Stigen.

-Nej, nej, der er ét endnu.

Et Aar havde de stukket Ild paa Juletræet:

Det blussede op et Nu, mens alt Sølvet flammede og forkullede, og Moderen saá til med Skæret over sit Ansigt.

-Hvor dejligt, hvor dejligt, sagde hun.

Saa fængede Grenene.

-Her bliver Brand, raabte Moderen.

-Ja, det bliver her, sagde Tine, der fløj ud i Gangen og hentede to Uldsjalere, som hun kastede over det brændende Træ.

Men Moderen satte flere Armstager paa alle Bordene, og Børnene maatte danse om det forkullede Træ.

-Stella, sagde Faderen: hvor Du ogsaa er uforsigtig.

Der kom et pludseligt Glimt i Moderens Øjne.

-Fritz, sagde hun og løftede sit Hoved, som saá hun endnu for sig det skønne og flammende Træ:

-Fritz, det var saa dejligt....

... Der er endnu ét.

Saa var der ikke flere. Alle Lys var tændt mellem det glitrende Sølv.

Moderen stod tavs i Træets Glans.

-Det er den trettende Jul, vi tænder her, sagde hun, og hendes Stemme lød pludselig mat.

-Men Bordene, Tine, sagde hun, og hendes Tonefald skiftede, mens hun saá hurtigt og langt hen over de hvide Duge:

-Der er ikke nok til Lars Forkarl.

Hun stod grundende foran Lars Forkarls Bord.

-Men Tine, hvad skal man ogsaa finde paa til Lars Forkarl?

Pludselig virrede hun med sit Hoved:

-Tine, sagde hun, løb ind til Fritz. Vi stjæler ti Cigarer.

Tine listede ind i Faderens Stue.

-Maa vi komme? raabte Børnene i Dagligstuen.

-Straks, sagde Tine og lukkede Døren bag sig.

Hun havde reddet Cigarerne.

-Gud ske Lov, sagde Moderen, der sukkede, som om hun var befriet for en Byrde.

-Saa binder vi dem om med et rødt Baand, sagde hun.

-Jeg har ingen Baand, sagde Tine.

Moderen saá sig om, hen over alle Bordene:

-Vi tager en Sløjfe fra Frk. Jespersens Fichu.

Fichuet var en Gave til Moderen fra Frøken Helene Jespersen. Det var fuldt af mange smaa røde Sløjfer.

-Ja, sagde Moderen, mens Tine løsnede Baandet:

-Der er ogsaa for mange Sløjfer paa Frøken Jespersens Fichu.

Den rosa-røde Stump blev knyttet om Cigarerne.

-Saa, nu lukker vi op, sagde Moderen.

Hun aabnede selv Døren, og Børnene stormede ind.

-Glædelig Jul, sagde Moderen.

Hun stod midt paa Tærskelen.

-Hvor er mit Bord?

-Hvor er mit? lød Børnenes Kor.

-Dér, dér, sagde Moderen. Hendes Ansigt lyste.

Børnene stod om hende i Flok med oprakte Hænder.

-Mo'r, Mo'r raabte de, nu det fra Træet—nu det fra Træet.

-Ja.

De sidste Gaver laa pakkede ind i mange Papirer ved Juletræets Fod. Moderen krøb rundt paa Gulvet, mens hun tog dem frem og samlede Pakkerne i sin Favn.

Nu havde hun dem, og hun stod op midt mellem Børnene.

-Nu, nu, raabte Børnene.

-Ja.

Og hun kastede dem, som i Grams, ned mod Børnenes oprakte Arme:

-Til Dig, og

-Til Dig, og

-Til Dig, raabte hun, mens Børnene jublede.

Faderen var traadt frem i den aabnede Dør.

Lænet til Dørkarmen stod han tavs og betragtede Moderen og sine Børn.

Og hastigt, mens et Glimt af Ømhed—eller maaske kun af Beundring—lyste, et Nu, i hans Øjne, gik han frem imod Moderen:

-Du, Giverske, hviskede han.

Moderen slog Øjnene ned, saa det næsten saá ud, som lukkede hun dem et Sekund:

-Du giver, Fritz, sagde hun.

Faderen gled bort.

-Men, Tine, nu maa Folkene ind, sagde Moderen.

De havde allerede samlet sig i Gangen.

Pigerne var paa Sokker, og Karlene havde Støvler paa.

-Saa, lille Børn, sagde Moderen og lukkede Døren op:

-Nu er det Juleaften.

De kom alle ind, En efter En, meget langsomt, med et underligt Sæt over Dørtrinnet, som satte de over en Barikade. I Ansigterne saá de ud, som skulde de til Alters.

Bagest kom Jens Røgter.

Han var i stribet Vest over Bukserne, der hang bedrøveligt.

De fik Gaverne, og de takkede—hvad de sagde havde aldrig noget Menneske hørt—og, skulende til hinandens Presenter, bragte de dem, ligesom i Sikkerhed, hen rundt i Krogene.

-Saa, Jens Røgter, sagde Moderen, nu skal vi danse.

Hun dannede en Kæde.

Forrest var hun selv med Jens, Børnene tog Pigerne og Karlene.

-Slut Kreds, raabte hun til Tine, og hun begyndte at gaa.

Langsomt drog Kredsen om Træet, mens Moderen, med lidt sitrende Røst, begyndte at synge:

Dejlig er Jorden,
Prægtig er Guds Himmel,
Skøn er Sjælenes Pilgrimsgang!

Gennem de favre
Riger paa Jorden
Gaa vi til Paradis med Sang!

Lidt efter lidt faldt Alle ind, mens Moderens Stemme steg, og de langsomt blev ved at vandre om Træet.

Alles Ansigter var vendt opad, op mod Juletræets Lys.

Inde fra Halvmørket faldt pludselig Faderens Stemme ind, saa mærkelig dybt, som fra langt borte.

Moderen var stanset ved Lyden af hans Sang. Saa gik hun atter videre, stirrende ind i Træets Lys:

Gennem de favre
Riger paa Jorden
Gaa vi til Paradis med Sang!

Sangen døde hen.

-Syng nu alene Mo'r, sagde den ældste Dreng.

-Ja, vil Fruen synge alene, sagde Mandfolke-Marie, der hele Tiden græd stridt uden at vide det.

-Ja, sagde Moderen.

Og uden at tage sine Øjne fra Træets Lys, sang hun halvhøjt—hun alene, medens de Alle gik endnu langsommere:

Glæden er Jordens Gæst idag
Med Himmelkongen den lille,
Du fattige Spurv, flyv ned fra Tag
Med Duen til Julegilde!

Dans, lille Barn, paa Moders Skød,
En dejlig Dag er oprunden,
Idag blev vor kære Frelser fød,
Og Paradisvejen funden.

Der var tyst et Øjeblik, og Alle var stansede.

-Saa leger vi, sagde Moderen.

Og hun satte Jens Røgter i Galop, saa Alle maatte følge, mens hun sang, og Børnene faldt i "om Træet, der skal vises, og siden skal det spises".

-Gud bevare mig vel, sagde Moderen, hvor den Dreng synger falsk.

Det var den ældste, der skraalede lige op i Træet.

Den Mindste faldt i Kæden.

-Op igen, sagde Tine.

Men den Mindste græd.

-Saa danser I Andre, sagde Moderen, og hun satte sig hen med den Mindste paa sit Skød.

Lysene begyndte at brænde ned, og de holdt op at danse.

Folkene drog af, og Tine gik i Lag med at bringe de Mindste i Seng.

Moderen sad paa det samme Sted.

Paa Gulvet, med Hovedet mod hendes Knæ, laa den ældste Dreng, mens Lysene slukkedes, et efter et, og Sølvets Glans blev mat.

-Moder, sagde han, nu dør Juletræet.

-Ja, min Dreng, sagde Moderen, og hendes dejlige Haand faldt bort fra hans Haar, ned i hendes Skød:

-Nu dør det.

Tine kom tilbage.

Endnu brændte de sidste Lys.

-Bring ham i Seng, sagde Moderen.

-Sov vel, sagde hun, og hun kyssede Drengen paa Panden.

-God Nat, Moder.

Moderen sad ene.

De sidste Lys flammede op som Blus og sluktes. Træet var mørkt.

Gennem Stuerne derinde hørtes Faderens Skridt.

-Er De her, Frue? sagde Tine, der vendte tilbage.

-Jeg sidder her.

De var tavse et Øjeblik. Saa sagde Moderen:

-Tine, tag Karmen for Døren bort.

Tine gjorde det.

-Og luk op, sagde Moderen.

Hun havde rejst sig op og lagt et Sjal om sine Skuldre.

Stille traadte hun ud paa den snedækte Havetrappe. Tine fulgte hende. Foran dem laa Haven, hvid og tavs. Moderen stod længe med opadvendt Ansigt, stirrende op mod Stjernerne.

-Frue, sagde Tine, hvor er Betlehemsstjernen?

Moderen svarede ikke. Maaske havde hun ikke hørt det.

-Ser De Venus, Tine? sagde hun saa.

Og atter stod de tavse.

Der hertes ingen Lyd i den hvide Have. De stille Marker sov. Tyst vandrede Stjernerne over dem.

* * * * *

Efter Jul kom Tiden, hvor der læstes.

Tine kom i Mørkningen og fik Indholdet af Bøgerne.

Moderen sad foran Kakkellovnen, med de hvide Hænder om sine Knæ og fortalte og digtede om. Der var ingen Bog, som blev *den* Bog i hendes Tanker.

Oehlenschläger var i saadan højtidelige, sorte Bind, og der var saa mange Mærker paa Bladene. Moderen kunde Tragedierne næsten udenad, og dog læste hun dem altid igen. Naar hun slog Øjnene op fra Bogen, mens Børnene lyttede, var det, som var hendes Øjne blevet dobbelt saa store.

-Mo'er, læs mer, sagde den ældste Dreng.

-Skal Børnene aldrig i Seng, sagde Faderen, der aabnede sin Dør.

-Jo, Fritz, straks, svarede Moderen og læste videre.

Hendes Stemme var mild som bedrøvede Kærtegn er, og der var Taarer i hendes Øjne.

Helst læste hun Thoras Ord, hvor hun tager Afsked med Hakons Lig.

Tine sad og snøftede som en Sæl.

-Skal Børnene i Seng?

-Straks, Fritz, straks....

Og Moderen blev ved at læse.

Tit var det Christian Winther. Oftest "Hjortens Flugt". Versene smøg sig saa ømt om hendes Stemme.

-Aa, der er ingen, der læser som Fruen, sagde Stuepigen. Hun hørte til hende i Krogen ved Bogskabet.

Til sidst blev Faderen utaalmodig, og Børnene *skulde* i Seng.

Saa græd de og fik Svedsker for artigt at følge med Barnepigen.

Men Moderen fulgte Tine op ad Alléen med bart Hoved.

I klare Nætter gik hun der længe. Hun holdt saa meget af Stjernerne. Lange Tider kunde hun staa og tælle, hvor mange hun kunde se paa en Plet.

Tine stod hos.

Hun spurgte, hvad Stjernerne hed.

Men Moderen havde givet dem Navn efter sine Venner.

-Det var hendes Moders Stjerne....

-Saá De den?

-Og det var Alice's—ser De den? For den er saa bedrøvet.

Der var saa mange bedrøvede Stjerner og dem elskede hun højest.

-Stella, raabte Faderen fra Gavlen:

-Stella, Du forkøler dig.

-Jeg ser kun paa Stjernerne, sagde hun. Hun blev staaende et Øjeblik og holdt endnu sit hvide Ansigt opad:

-Det er Fritz' Stjerne, sagde hun, ganske sagte.

Og hun gik stille ind.

Men at stirre paa Stjernerne var hende næsten en Lidenskab.

-Saa er jeg; sagde hun, sammen med alle mine Venner.

Undertiden fulgte hun Tine lige til Kirkegaarden, men længere aldrig. For hun var bange for Spøgelser. Paa dem troede hun fuldt og fast, og sikkert var det, at der hjemme spøgede i det blaa Kammer, det gjorde det.

Hun bekræftede det med et Nik:

-Det véd ogsaa Fritz, sagde hun.

Men den, der spøgede i det blaa Kammer, var en hvid Dame, og saá man hende, skulde nogen dø.

Moderen havde set hende *en* Gang, og da var den gamle Postmester død.

Ellers vidste hun mange Spøgelseshistorier, og fortalte dem i Mørkningen, saa Børnene gøs.

Helst fortalte hun den fra Aaholm, for den vidste hun var sand, fordi den var hændet en af hendes Tanter.

Det har nu altid spøget paa Aaholm, sagde Moderen: men dette er sandt, for Olivia sad og friserede sig til Bal, da hun paa en Gang ser en Dame komme ud af Væggen—livagtig—hun saá hende i Spejlet ... I graa Silkekjole med store Buketter af Roser, gik hun lige hen og stillede sig bag hendes Stol.

-Men Olivia fløj op og styrtede ud paa Gangen og skreg og skreg....

-Men godt var det, at Damen ikke havde faaet hende i Haanden. For det var jo hændet en Selskabsdame ... og hun kom løbende ud paa Gangen, op ad Trappen, ind til Grevinden og raabte: en Dame kom ud af Væggen og hen imod mig og lige op til mig og tog mig i Haanden—og drejede mig rundt....

-Og saa, i det samme Nu, blev Selskabsdamen gal....

-Ikke til at redde, hun var gal.

Fortalte Moderen.

Men hun sagde ogsaa, at tilsidst havde Greven paa Aaholm ladet grave paa det Sted i Muren og i et hemmeligt Rum havde de fundet et Skelet.

-Hun var naturligvis blevet myrdet, sagde Moderen.

Alligevel var Spøgelser nu sin Sag. Men Varsler, det var noget, der var bevist. Og Hunde og Ugler, de vidste mer end Mennesker.

-Aldrig skreg Uglerne i Kirketaarnet, uden imod Dødsfald i Sognet.

-Det véd da Degnens, sagde Moderen, og hun nikkede.

Om Vintereftermiddagene gik Moderen med Børnene paa Besøg. Alle Børnene pludrede, mens de gik gennem Alléen, rundt omkring Moderen som en Fugleungeflok.

Oppe ved Enden af Alléen boede Sognefogden.

Fin og pæn og hvid laa Gaarden stor og bred, midt paa den hvide Mark, lukket med en grønmalet Port.

Der var de Dage, hvor de gik ind om til Sognefogdens.

Sognefogdens "Kvind" gik straks i Køkkenet.

Hun sagde sit Goddag med en Stemme, man ikke hørte, rakte En en fugtig Haand, man ikke fik fat i, og gik i Køkkenet for at sørge for Mad. Man havde ikke været ti Minutter hos Sognefogdens, før Bordet bugnede. Der var altid Ribbenssteg og Rødbeder ved Siden af Sylte. Brødkiverne var saa store som et Landkort.

Sognefogden var en tyk Mand, der havde Frakke til Brug ved Altergang og Marked i Augustenborg, men som ellers var i Skjorteærmer. Han sagde aldrig noget, men lo altid, saa hele hans Krop rystede.

Moderen satte sig fortvivlet til Sylten.

Men kom hun hjem fra en Sognefogedvisit, maatte hun altid have et Glas Rødvin til at skylle Fedtet ned med.

Der var gaaet Aar hen, og altid gik det ens hos Sognefogdens: at Konen gik i sit Køkken efter sit Goddag, og Manden, i ham begyndte det, bare han saa "Moderens" Ansigt, at klukke, saa hele den lille Mellemstue skjaly.

Men saa en Dag, det var en Mørkning, slæbte der sig noget som en tung Byldt ind i Dagligstuen hjemme. Og Byldten—det var ikke andet end Tørklæder og et stort Sjal og et lille Sjal—kom ikke længer end til Stolen ved Bogskabet, men dér faldt den ned som en tung Dyne falder, og Byldten græd og græd og græd.

Ud fra alle de Klæder kom Graaden stille og ustanseligt.

Den Byldt var Sognefogdens Kone, og da var hendes Søn død ved et Vaadeskud.

Moderen knælede ned, og hun søgte at komme ind til Konen—ind gennem Sjalerne, ind for at trøste hende.

Men Byldten bare græd og græd og sagde:

-Jeg skulde tale med Pastoren.

-Ja, ja, Madam Hansen, ja, ja, Madam Hansen....

-Jeg skulde tale med Pastoren.

Og Byldten kom hen over Gulvet, jamrende saa stille, saa tung som noget, der ikke levede, ind til Præsten.

-Hvor hun græd, sagde Moderen, hvor hun græd—naar man bare havde kunnet faa Sjalerne af hende.

Som om det havde bragt hende den Sorg nærmere.

... Moderen og den ældste Dreng skulde op og se Sognefogdens Søn.

Det var ligesom der ikke hørtes en Lyd i Huset. Hunden gøede ikke og Fjerkræet var lukket inde.

Sognefogden tog imod Moderen og Drengen i Døren.

Han havde en sort Frakke paa og han sukkede. Tale gjorde han ikke, mens Moderen og Drengen stille gik gennem Stuerne, hvor alle Dørene stod aabne.

I Storstuen stod Kisten.

Der var saadant et gult Lys, som der kommer, naar der er Lagner for Vinduerne.

Sognefogden tog Klædet væk fra Ligets Ansigt.

Der laa Sønnen stille.

Hjemme i Borgestuen havde de sagt, at ved Anders Niels var mange Piger kommen galt afsted:

-For han havde saadan en kvindagtig Mund, havde Avlskarlen sagt:

-Som Pigebørn ikke stod for.

-Og et Par Ben, de ikke fik Øjnene fra....

Men nu laa han stille. Det var ligesom der slet ikke var noget Udtryk i hans Ansigt—kun Kulde.

Sognefogden gik og mumlede nogle Skriftsteder, han kunde fra sin Konfirmation.

Moderen saá længe paa Ligets Ansigt. Saa dækkede hun selv Klædet til. Det laa saa højt over den store og lige Næse.

Sognefogdens Kone havde ikke været inde. Hun gik paa sorte Sokker i sit Køkken.

Da Moderen og Drengen kom ind i den forreste Stue, stod Bordet dækket.
Det var fuldt af Mad.

Konen gik om og bød.

Dørene stod aabne ind til den tyste Lig-Stue.

Sognefogden spiste sindigt. Stykke efter Stykke. Han maatte spise meget i de Sørgedage.

Talt blev der ikke.

Drengen fik Solbærrom og stak Glasset ud—for Moderen saá det ikke—saa han blev ganske ør.

De sad længe ved Bordet. Sognefogdens Kone havde sat sig ved Døren.
Hun havde ikke mælt et Ord.

Men da Moderen vilde gaa og kom hen til Konen og vilde sige Farvel, mærkede hun, at Staklen rystede over det hele Legeme.

Hun saá ned i Gulvet, og da hun forsøgte at tale, fik hun næsten ikke Ordene frem....

-For det var saa meget, blev hun ved at sige ... men hun vilde bede, om Fruen ikke vilde synge lidt ... om hun vilde synge lidt ved Liget.

Moderen svarede ikke.

Hun tog kun stille Tøjet af igen, og de gik ind alle fire—gennem Stuen, gennem Mellemstuen, ind i det gule Lys.

Fogden bragte en stor Salmebog.

Men Moderen sang ud i Luften og uden at se paa den døde Søn:

Naar jeg betænker ret den Stund, da jeg skal heden fare, min Sjæl sig fryder mangelund,
som Fugl ved Dagen klare. O Dag, saa blid, da al min Strid skal faa en salig Ende: Til Glæden
sød, i Jesu Skød, jeg gaar fra min Elende.

Forældrene rørte sig ikke. Moderen ene sang.

Drengen stod og saá paa hende. Hun var ganske hvid i Ansigtet.

Den ene Stemme lød saa sært, dér over en fremmed Død.

Eja, min Sjæl, vær frisk og bold. Glæd dig i Christ, din Herre! Thi Døden, som var Syndens
Sold, Dig nu skal Frelse være. Straf var den før, nu er den Dør til Himlens lyse Rige. Nu er
din Død en Søvn Saa sød, al Sorg med den maa vige.

Der var stille et Øjeblik.

Saa lagde Konen Klædet over Ansigtet.

Drengen hørte ikke Moderen sige saa meget som Farvel.

Sognefogden gik med dem hen over Gaarden. Han lukkede Porten op og lukkede den i.

Moderen og Drengen kom ud paa Vejen. Moderen talte ikke.

-Moder, sagde Drengen, du var hvid i Ansigtet.

-Kom nu, sagde Moderen.

Da de kom hjem, var Moderen tavs og frysende. Ved Aftensbordet blev der næsten ikke talt.

-Fritz, sagde Moderen pludselig:

-Det Menneske har ikke haft nogen Sjæl.

-Stella.

-Nej.

Moderen tav lidt.

-Han har kun haft Blod ... og nu er det blevet koldt.

Faderen svarede ikke.

Men Moderen sad et Øjeblik:

-Menneskene burde altid blive gamle, før de skal dø, sagde hun.

-Stella, saa du taler.

-Jo, det er sandt. For saa har Lidelserne altid givet dem en Slags Sjæl.

Hun tav lidt:

-Ungdommen har kun Blod.

Det var, som var Moderen i et hemmeligt Oprør:

-Jeg kan ikke glemme det Ansigt, *hvor der intet var*—

Hele Øen mødte til Begravelsen.

... Men kom man forbi Sognefogdens Gaard, laa de smaa Husmandshuse bag Gærderne. Deres Vindueskarme var grønmalede og deres Døre var grønne, men selv var de hvide midt i Sneen.

Moderen nikkede til hver Rude og Børnene nikkede efter, og den ældste Dreng løb i hver Snedrive, der var kastet op langs Vejen:

-Saa den Dreng gaar, sagde Moderen.

I det yderste Hus boede Elsebeth.

Hun var den ældste i Byen. Hun var vist hundrede Aar. Der var saa stille i Stuen, at Børnene syntes ikke en Gang Katten turde knurre. Eller maaske havde den glemt det. For den var ogsaa gammel og laa ved Sengen. Men naar den gad aabne sine graagule Øjne, saa troede man, den vidste mange Ting.

Før i Tiden havde Else spundet—spundet, spundet.

Men nu var Rokken stillet hen.

Den stod ved Karmen. Den stod som et Ur, der allerede er runden i Staa.

Elsebeth nikkede til Moderen, naar hun kom.

Stemmen kom saa dybt nede fra det svære Bryst:

-Ja, jeg sidder her, sagde hun.

-De sidder jo godt, Elsebeth, sagde Moderen.

Katten rørte lidt paa sig og Moderen skottede hen efter den—ti for Katten var Moderen bange: den holdt ikke af Fremmede, den vilde ha'e, Elsebeth og den skulde være ene.

-Ja, En sidder og venter, sagde Elsebeth.

-Først lever En og saa tænker En tilbage og saa tilsidst sidder En bare og venter.

-Gamle Folk bliver kloge, sagde Moderen.

-Ja.

-Men det nytter dem ikke, Madam, og heller ikke de andre. For Blodet er Blodet, og det vil syde, til det bliver mat eller koldt.

Elsebeth saá paa den ældste Dreng—hun havde saa klare Øjne, men de sad dybt—:

-Han vil ogsaa en Gang faa Blod nok, sagde hun:

-Blod nok og Taarer nok faar man paa samme Tid.

-Hvad siger hun? spurgte Drengen.

Men Moderen svarede ikke.

Elsebeth tav en Stund, mens Katten havde aabnet sine Øjne.

-Saa er det Modersorgens Tid, men ogsaa det gaar over.

-Hvad siger hun? spurgte Drengen.

-Der er Mødre, som dør, mens deres Børn er smaa, sagde Moderen.

-De har det bedst, sagde Elsebeth.

Der var stille i Stuen. Ogsaa Uhret var gaaet i Staa. Elsebeth trak det ikke mere op. Naboens Kone kom til sin Tid—efter Solen—og bragte Elsebeth op og bragte Elsebeth til Hvile.

-Men tilsidst saa tænker man kun, hvad vel det Hele skal til.

-Hvad mener Elsebeth?

-Jo, Madam, for Gud er for stor og han kan heller ikke ha'e no'et med os at gøre.

-Vi véd det ikke, Elsebeth, sagde Moderen.

-Jo, Madam, for vi er for smaa, og han kan ikke ha'e Tid at ha'e noget med os at gøre.

Elsebeth tav og Moderen stod op med sine Børn.

-Farvel, Elsebeth, sagde Moderen, her stiller jeg Hyldebærsaften.

-Farvel, sagde Elsebeth.

Men ude paa Vejen var Moderen tavs.

-Hvad var det alt, hun sagde? spurgte Drengen.

-Hun talte om Dig, sagde Moderen.

Og hun tav igen.

Men naar den ældste Dreng var ene ude, gik han, naar han kom til Elsebeths Hus, altid over paa den anden Side af Vejen. For det var, ligesom han var bange.

... Naaede man videre hen ad Vejen til Degnens, kom man til Madam Jespersen.

Hendes Hus laa paa et Gærde, og man maatte klatre derop ad en Trappe, der kun havde ét Rækværk. For-Stuen var strøet med Sand, og der lugtede af Jomfruelighed og Lavendler.

Madam Jespersen sad paa en Forhøjning og strikkede Stykker. Dér havde hun siddet saa længe Stærene var kommet til Byen. "Stykkerne", som hun strikkede, laa hvidtskinnende paa hvert Møbel og paa hver Stol.

Havde Børnene sat sig og skulde de rejse sig igen, gik de med hver sit Stykke klistret til en lidet omtalt Legemsdel.

-Dreng, Dreng, sagde Moderen til den ældste og fik Stykket tilbage paa sin Plads. Alle Stolesæder var broderede med Kanevas af Frøken Helene. Frøken Helene broderede altid Stjerner i mange Farver paa forskellig Bund.

Madam Jespersen talte Holstensk—for dér var hun fra—og havde en Gang været Kammerjomfru hos de Rantzauer. Ingen vidste, hvordan hun var slaaet derhen, just i denne Krog.

Hun var altid i Moiré, og fyldte en hel Mahognistol med brede Arme. Paa Hovedet havde hun en tronende Kappe, som Børnene troede hun sov med. Om Haand-leddene bar hun Armbaand af Rav.

Hun stod kun ned af Forhøjningen, naar hun gik i Kirke. Saa var hun i Moiré-Mantille og derover et strikket Sjal.

Frøken Helene maatte, naar Kaffen skulde paa Bordet, altid rydde mange Mønstre til Side. Det var Mønstre af graat Indpakningspapir til hendes aldrig fuldkommengjorte Garderobe. Hun var to Gange om Aaret i Flensborg og vendte tilbage med Hovedet fyldt af Modeller til Kjoleliv, som beskæftigede hende i det følgende Halvaar.

I Tøjer elskede hun de skotske Mønstre.

Hvad hun omsyede, var kun Livene. Nederdelene forblev saa nogenlunde de samme. Kun til Tider forsynedes de med Garneringer.

Kagerne til Kaffen kom frem af en Kasse, der stod under Madam Jespersens Seng. Madam Jespersens Seng var høj som et Bjerg.

-Ach ja, man maa være taalmodich, sagde Madam Jespersen og lod Hænderne synke. Hun havde en Gang prynset sig med mange Kammerjomfruringe, som nu var forsvundne i de korte Fingres Fedme.

Jomfru Helene vimsede og snakkede.

Jomfru Stine stak kun et knoklet Ansigt ind ad en Dør til Goddag. Hun maatte blive i sin Syskole.

-De kan da blive et Minut, sagde Moderen, lad dog de Unger sy.

Men Jomfru Stine var ude igen i en Stue bag Gangen, hvor syv Pigebørn med Musehaler syede Linnedsyning med sammenknøbne Munde.

Jomfru Stine var lang som et Mandfolk og senet som et Øg.

Hun havde Stave-Hold om Formiddagen og Sy-Hold om Eftermiddagen. Hun fik en Mark om Maaneden af Sy-Holdet pr. Hoved.

-Ach, ja, sagde Madam Jespersen, den Stine la'er sig aldrig Ro.

-Men man maa være taalmodich.

Jomfru Helene lagde Kagerne paa et lille Porcellæns-fad med seksten smaa Haandbevægelser for hver Kage.

Hun løb til og fra Køkkenet for at passe Kaffen, mens hun ustanseligt snakkede. Jomfru Helene snakkede uden Ophold hele Aaret uden at nogen Moders Sjæl den en og tredivte December vidste, hvad hun havde sagt.

-Ja, die kleine schwärmt, sagde Madam Jespersen.

Var Kaffen paa Bordet, kom Jomfru Stine ind i et Nu og satte sig ved Døren paa en af de tre Mahognistole med rigtige Sæder—de andre Genstande til at sidde paa var mere skrøbelige, med Fletrygge—for hun satte sig haardt og maatte have noget under sig.

Hun slugte Kaffen og var ude igen.

Fra Kagefadet var der altid forsvundet nogle Kranse. Hun uddelte dem som Belønning i Syskolen. Det laa ellers ikke til Frøken Stine at stjæle, men af Kagerne stjal hun i ubevogtede Øjeblikke. Kunde hun ikke det, købte hun Sukkerkringler i Kroen.

Det gik til Musehalerne. Der var jo altid én, der var færdig med et Stykke Linned.

Naar Moderen kom ud i Gangen for at gaa, stak Jomfru Stine sit Hoved ud af Skolestuen—det slog lidt lummert ud af det lille hvidkalkede Hul—hun skulde altid kysse Moderen, før hun gik. Det var det eneste voksne Menneske, hun kyssede.

Den ældste Dreng løb paa alle de fjorten Træsko i Forstuen.

-Hvor den Dreng er kejtet, sagde Moderen:

-Han lærer aldrig at føre sig.

Jomfru Stine blev staaende i Husdøren og nikkede, men Jomfru Helene bøjede Blomsterne i Stuevinduet til Side med en sirlig Haand og smilede bare.

-Moder, sagde den ældste Dreng, naar de kom ned paa Vejen, Jomfru Stine har Øjenbryn ligesom Lars Forkarl.

Jomfru Stine havde Mandfolkeøjebryn over et Par Ungpigeøjne.

Moderen elskede at lade sin ældste Pøde snakke. Han snakkede ganske som hun selv, i de samme Sætninger, med samme Ordstilling, med en gammelklog Vigtighed, der virkede som Visdom. Og altid stak hans Hoved, der var for stort til Kroppen, frem ved Siden af Moderens Skørt.

Naar de kom hjem fra Børneselskab, vilde Moderen altid have Beretning om Gildet.

Hun satte sig midt paa Dagligstuegulvet i sin Yndlingsstol, som satte hun sig foran et godt Bord.

-Saa, sagde hun, lad mig saa høre.

Alle Børnene talte i Munden paa hinanden.

-Drengen først.

-Drengen først, sagde Moderen.

Og Drengen sprang op i Fløjelsblusen, og abede alle efter, Piger og Dreng, i Stemme og Lader, og Moderen vred sig af Latter i sin Stol.

-Og hvad saa? Og hvad saa?

Drengen blev ved. Han kunde det hele Selskab udenad. Han abede efter og han sprang som en Kakkalak. Tilsidst sagde Moderen:

-Hvad fik I?

Og Børnene skreg Maden i Munden paa hinanden.

Af Maden i Selskaber lo Moderen mest:

-De lærer aldrig at spise her tillands, sagde hun: Herre Jesus, hvad er det, de sætter paa Bordet.

Til Børneselskaber satte de jo nu en Gang for alle kun Smørrebrød og Mandelbudding paa Dugene.

Faderen aabnede tilsidst Døren til sin Stue:

-Stella, du ødelægger ganske den Dreng, sagde han. Børn skal dog ikke kritisere, fra de ligger i Vuggen.

-Fritz, jeg kan da ikke hindre Drengen i at se.

Og Faderens Dør lukkede sig igen.

Faderens Dør var næsten altid lukket og Børnene vidste næsten ikke, hvordan der saa ud bag den Dør. For de kom der saa sjældent og derinde var mørkt.

Stuen vendte mod Nord, og der kom aldrig Sol. Møblerne var af dybt Mahogni.

Faderen vandrede mest—op og ned ad sit Gulv.

-Hvem er det? sagde han, naar nogen kom ind, og ligesom fór sammen.

-Det er mig, svarede et af Børnene, der kom for at hente en Bog.

Og Faderen vandrede videre henover sit Gulv, mellem de samme fire Vægge.

Han elskede at have det hedt, og havde dog altid hvide Hænder af Kulde.

Ved Middagsbordet, naar et af Børnene talte, kunde han pludselig rive sig ud af sine Tanker—han sad altid bag en Flaske fin Rødvin med rødt Lak—:

-Gud véd, hvordan de Børn bliver opdraget, sagde han.

-Kære Fritz, svarede Moderen, hvordan skal man opdrage Børn paa

Landet.

-Som Børn, sagde Faderen og faldt igen i Tanker.

Han var altid hvid i sit Ansigt, og hans Skæg var begyndt at blive graat.

Men Moderen sagde til Tine fra Skolen:

-Kære Ven, Børn er Børn, hvad de ikke hører her, det hører de i Borgestuen.

Det var særdeles sandt. Børnenes gladeste Timer var i Borgestuen. Der var saa koghedt, saa de blev glorøde i Hovederne, mens de sad i Krogene og hørte til. Der var bestandig stor Forsamling fra hele Landsbyen, fordi aldrig nogen tænkte paa, hvormeget øl der blev fyldt i Krusene.

Udepigen løb bare til og fra, paa sine sorte Sokker, og skænkede.

Det var som paa en Kro.

Lars Forkarl sad for Bordenden og førte Forsædet. Husmændene garnerede Væggene. Maren Udepige stod ved Døren og grinede.

Der var ikke den Sladder fra Landsbyen, som ikke gik gennem Borgestuen.

Moderen lukkede undertiden Døren op:

-Naa, Børn, hvad Nyt?

Og hun satte sig selv ved Kakkellovnen. Saa førte kun Lars Forkarl Ordet, mens Husmændene sad og skævede til deres Krus.

Lars Forkarl havde været der saa længe, nogen kunde huske. Alle Tjenestefolkene blev i Huset de uendelige Aar. Moderen klagede bestandig til Faderen over deres Opførsel. Faderen sagde:

-Men saa lad dem gaa.

Moderen vendte hjælpeløst Øjnene mod Loftet:

-Men de vil jo ikke, sagde hun.

Og de blev.

Stuepigen havde det med Hovedpine. Hun bandt sit Hoved ind i Haandklæder, saa hun lignede en Haardt-saaret, og gik ud og ind ad Døren, mens hun jamrede. Midlet mod hendes Onde var en ustanselig Kaffestrøm og hun foretog sig intetsomhelst.

-Jeg finder Hannes Koste allevegne, sagde Moderen.

Kostene var forladte.

Hanne selv sank sammen i Dagligstuen ved Bogskabet og jamrede:

-Jeg har sagt til Marie, hun sætter Kaffen paa, sagde hun.

-Det var jo godt, svarede Moderen.

-Vil Fruen ikke ha'e en Kop med? jamrede Hanne.

-Aa, Tak, naar den er der, sagde Moderen.

Husjomfruen sad ved Vinduet og broderede. Det var en meget lang og apatisk Person, der brugte bestandig at være fornærmet som Paaskud til intet at udrette.

Moderen saá sig rasende paa hende og spurgte hende hver Ugedag, om hun ikke vilde tage til Sønderborg med Vognen.

-Gud, sagde hun, saa er jeg af med hende saa længe.

Hun slog Hænderne sammen i sit Skød.

-Alle mine Husjomfruer bliver saa fine, at de kun kan brodere.

Til det yngste Barn havde der været Amme. Samme Amme lød Navnet Rose, og det viste sig, hun var berygtet paa hele Øen. Da hun ikke ammede mere, gik hun over til en ubestemmelig Stilling, for der var i Huset allerede Barnepige.

Faderen gjorde mange Forestillinger for at faa hende ud og væk.

-Kære Ven, sagde Moderen: vil du sige mig, hvordan jeg skal faa hende afsted.

-Hun sidder jo ogsaa kun i Gæstekamret og syr. Der gør hun jo ingen Skade.

Rose sad videre.

Naar der overhovedet var Tale om Tjenestefolkene, sagde Moderen:

-Ja, Fritz, naar du overhovedet vilde tage dig af det, skulde du nok selv se.

Faderen var meget for træt til at tage sig af det.

Undtagen én Gang.

Den ældste Dreng kom gennem en Stue og sagde til Hanne Stuepige: Luk Døren.

Han vidste ikke, at der stod aabent ind til Faderen, som straks viste sig, kridhvid, i sin Dør:

-Vil De være saa venlig, Hanne, at hente de andre, sagde han.

Det indre Tyende kom sammen, mens Drengen skjælv og Faderen ventede. Da alle var samlede, gav Faderen sit ældste Afkom en Ørefigen uden nogensomhelst Ceremoni.

-Vil Du saa maaske, sagde han, bede Hanne om Forladelse og sige til hende:

-Hanne, vil De være saa god at lukke Døren.

Drengen gjorde det med en graadkvalt Røst, hvorpaa Tyendet blev bortsendt.

En vis Høflighed mod Underordnede blev efter den Dag—for der var ingen af dem, der kunde mindes, at Faderen havde revset nogen af Børnene—noget, der gik dem over i Blodet.

-Det er iforvejen haardt nok at være tjenende, sagde Faderen.

Maaske gjorde Børnene sig i Anledning af det "haarde", i Stilhed adskillige kritiske Tanker: for i Hjemmet var der ingen, som regerede uden dem, der tjente.

Tine fra Skolen, der var den sunde Fornuft, sagde, naar Moderen klagede:

-Gud, skift ikke, sagde Tine: det er dog bedre at være i Lommerne paa de gamle.

-Kom, sagde Moderen til hende, lad os gaa lidt ud.

De tog et Par Sjaler paa og gik ned om Laagen ind i Haven til den islagte Dam. Langs Bredderne laa Sneen mellem det halvvisnede Græs.

Ude bag Poplerne bredte sig de store Enge.

Pludselig blev Moderen sørgmodig, og hendes skønne Stemme lød som en Klage.

-Hvor her var smukt i Sommer, sagde hun.

Langt og bedrøvet saá hun ud over Engenes Is og Sne, hun, der elskede den lune Vind og Solen.

Hun stirrede paa Lysthuset med de hvide Søjler. Paa hendes Fødselsdag i Juni var de Søjler altid omvundne med Kranse.

-Jeg oplever ikke mange Somre, sagde hun.

-Vist saa, sagde Tine.

Men Moderen blev ved at stirre paa sit Lysthus over mod de islagte Enge:

-Nej, sagde hun, og hun begyndte at græde, hun, som elskede det lyse Liv.

* * * * *

Moder, du som bøjede dit Hoved,
da Sorgen kom,
og lukkede dit Øje
da Skumringen brød ind
for dig og for os alle—
Moder, du,
der slynges endnu Roser,
Blomster, Roser
om de hvide Søjler—
Roser, Blomster,
Moder—
for de andre.

Men du kunde ikke leve i Vinter; ikke naar Jorden og ikke naar Hjertet var dødt. Du gik.

Og dog og dog blomstrer der glødende Roser— Roser, Roser blomstrer dog for de andre.

* * * * *

Naar man fra Jespersens kom et bitte Stykke længer, da bøjede Gaden om paa Kirkepladsen.

Dér laa Kroen og var hvid som Kirken, dens Genbo. Kun var Krodøren grøn, mens Kirkens Port var sort.

Til venstre var Smedjen. Den var saa mærkelig firkantet, ligesom med en sort Kalot paa til Tag. Men inde i Smedjen var der Nat og Flamme.

Den ældste Dreng listede tit over til Smedjen om Søndagen. Saa var der saa stille og lunt fredeligt, og Væggene var Vægge som alle andre og Døren var bare en Dør og Stenene Sten, mens Smeden selv kun var blevet en hvid og rigtig Mand, som, glad og stor, sad udenfor Krolængen.

Han sad og saá paa dem, der gik i Kirke.

Men kom Mandagen, saa var Smedjen atter fuld af den sorte Nat og den røde Ild. Og aldrig vilde Drengen have turdet gaa derind, hvor de sagde, Smeden gik, som en stor sort Skygge mellem Bælgenes sorte Spøgelse.

Til højre kom man til Skolen. Den ligesom støttede sig saa venligt op til Kirken, lænede sig til den og hvad dens var.

Trappen til Skolen var strøet med Sand. Døren til Huset var saa lind paa sine Hængsler. Straks i Gangen skinnede alting. Væggene, Gulvet, Loftet skinnede. Der var ingen, som saadan fik Grønsæbe til at skinne under sine Hænder som Degnens Tine.

Tilhøjre laa Skolen. Den var fuld af en evindelig Summen. Børnene sad i Rader over Abc og Katekismus, hver paa sin Side, som Mandfolk og Kvindfolk i Kirken. De svedte og de duftede over al den Kundskab. Gamle Degn røg Pibe til med stærk Tobak, og svedte med. Han svedte altid, og altid holdt han Kakkelovnen gloende.

Naar Moderen kom ind i Degnegangen, løftede hun paa Skolelinken:

-Godaften Degn, sagde hun:

-De har det lunt.

-Goddag, Goddag, svarede Degnen.

Men Børnene fløj op paa de røde og sorte Hoser.

-Ja, det lumrer, sagde Degnen, med de mange Smaarumper.

Moderen lukkede Døren. Paa den anden Side Gangen havde Tine allerede hørt hende og faaet Stuedøren op:

-Nej, men kom dog ind, raabte hun, vi har da Varme.

Der var altid Varme i Skolen.

-Vor Herre bevare os, hvor det lumrer i Skolen, sagde Moderen, der faldt ned i en Stol. Ingen Stole var saa lette at falde ned i, som de hos Degnens. De var saa brede med udsvajede Arme, som stod de bare og længtes der efter Godtfolk.

-Det er Børnene, sagde Tine.

Hjemme paastod Moderen, at Gamle Degn lumsk lumrede med.

Men inde i Stuerne duftede der af Røgelse og gamle Rosenblade og Renlighed.

Degnemadammen kom frem i Køkkendøren:

-Nej, at De kom, sagde hun og nejede.

-Vor Herre bevare os, vi kommer her de seksten Gange om Ugen.

Moderen var allerede ude i Køkkenet. Hun maatte se det. Degnens Køkken var hendes Fryd og hendes Forbavselse. Saa mange Kobberkar og saa de kunde skinne—Pander og Gryder og Potter op langs Væggene.

Kaffekanden havde Mave og var altid paa.

-Den kommer aldrig af Tørvene, sagde Moderen.

-Aa nej, sagde Madammen, her kommer jo saa mange—Gud ske Lov ... man er da kendt.

Hele Egnen kom i Skolen. Alle gjorde Holdt for Døren og "stod" indenfor.

-Man maa derop, sagde Moderen, det er som man altid var ventet.

-Og Degnens véd Nyt—men de sladrer ikke.

Børnene var komne af Tøjet og løb allerede Tagfat i Storstuen. Intet Gulv var saa godt til Tagfat. For det var saa rummeligt som en Sals, og alle Stolene stod saa tæt til Væggene og spærrede ikke.

-Kære Børn, sagde Moderen hjemme: jeg véd det ikke, men der er det ved Degnens Møbler, at de er saa venlige.

Tine tog Kopper frem og Tine kommanderede til Legen.

-Op igen, op igen, raabte hun. Den ældste Dreng var falden.

-Saa, nu dumper Drengen, sagde Moderen.

-Op igen, op igen, raabte Tine.

-Tine, hvad gør De ved Deres Dækketøj? sagde Moderen, der var inde i Stuen igen og var falden ned i en anden Stol. Det skiftede hun med hos Degnens.

-Jeg faar aldrig mit saa hvidt, sagde Moderen og rystede fortvivlet paa sit Hoved.

Hendes eget var ganske ligesaa hvidt, men Degnens forekom hende altid hvidere. Alting forekom hende hvidest og dejligst hos Skolelærerens—undtagen Sengene. De var de højeste i Byen.

-At de kan ligge i de Bjerge, sagde hun, naar hun kom hjem.

Sengene var Bjerge, Dyne over Dyne, med røde Vaar og hjemmevævede Lagener.

-Jeg vilde kvæles, sagde Moderen.

Sengene var Degnemadammens Stolthed. Sine Brudelagener viste hun altid frem. Dem havde hun begyndt at væve, da hun var Pige, og Tines Daabsvugge havde været bredt med dem.

-Det er saadan, sagde Madammen, og hun stod og kærtegnede Lagenerne, med ens egne Hænders Arbejde.

Nu var hun ved Vaffeljernet. Moderen fornå allerede Duften.

-Skal vi ha'e Vafler? sagde hun og skuttede sig. Moderen havde altid saadan et Træk med Skulderen —et lille hastigt og spædt—naar hun glædede sig til Mad.

-Aa, det er dejligt, sagde hun.

De første Vafler kom ind og Kaffen dampede. Moderen satte sig i den Hestehaarssofa, med et Plump, lige under Billedet af Kong Frederik den Syvende. Han hang der mellem sine to lovmæssige Gemalinder.

Børnene blev placerede paa Stolene rundtom. Paa Kaffen brændte de sig og tog ikke Øjnene fra Vaflerne.

-Pas paa din Kop, raabte Moderen til den ældste Dreng.

-Jøsses, lad ham sidde, sagde Tine.

Men Moderen rystede paa Hovedet.

-Han ta'er lige akavet paa alle Livets Ting. Det bliver hans Ulykke.

Men Tine lo, mens hun strøg hans Haar:

-Han har det maaske ikke efter Fremmede, sagde hun.

-Naa, Tine, sagde Degnemadammen.

Men Moderen lo og løftede de dejlige Hænder med de fulde Aarer:

-Nej, sandt er det, Hænderne er dejlige. Men de sidder forkert i Leddene.

Degnekonen tog dem og klappede dem:

-De er da heller ikke gjorde til det jævne, sagde hun.

Men pludselig var Moderen blevet alvorlig:

-Nej, sagde hun, og næsten med en helt anden Stemme: men med saadanne Hænder kan man heller ikke værge sig.

Hun slog over i Stemningen igen.

-Nej, Tine har Hænder, sagde hun og saá beundrende over paa Tines travle Haand, der atter delte Vafler ud til Børnene. Den var saa kraftig og ikke stor alligevel.

Saa begyndte de at tale om Grevinde Danner:

-Vor Herre bevar'es til Fruentimmer, sagde Tine.

Grevinde Danner var Egnens stadige Stof. Gottorp Slot var jo nær, og fra Gottorp kom Kongen og Grevinden saa til Sønderborg. Grevinden haabede stadig at naa til en Krog, hvor hun kunde blive rettelig hyldet.

Naar Grevinden kom til Sønderborg, blev alle Øens Embedsmænd kommanderede til Taffels med deres Fruer. Embedsmændene kom og Fruerne sendte Afbud.

Moderen var der saa godt som alene.

-Jeg vil se hende, sagde hun:

-Kære Venner, hun er dog virkelig mærkværdig.

Faderen og Moderen var der og blev ret unaadig modtagne. Grevinden kendte deres Familjeskab med den Sjællands Bisp, hvem hun vel huskede fra sin Vielse. Sagnet gik, de havde maattet holde ham halvt i Fangenskab paa Frederiksborg, før de tvang ham til at vie sig.

-Dygtig er hun, sagde Moderen, da hun kom hjem, om Grevinden:

-Men Herre du min Skaber, hvor er hun nedringet ... og hvad er det saa, hun viser? ... saadanne Køddynger viser man ikke en Gang frem for sit Spejl....

Ovre i Skolen begyndte de at synge. Gamle Degn sang for og Børnene svarede ham ihærdigt i mange

Tonarter. Det var en Begravelsessalme.

Herinde blev de ved at tale om Grevinde Danner.

Som Markens Blomst henvisner fage alt, hvad af jordisk Rod oprandt, og talte snart er Stevets Dage, selv hvor med And det Gud forbandt; kun hvad der kom fra oven ned, kan blomstre i al Evighed—

sang de derinde, Degnens Bas og Flokkens Diskanter.

Moderen kunde saa mange Historier om Grevinden. Hun fik dem fra sin Svigerfader, den gamle Excellence, der hadede "den Person" af en oprigtig Sjæl.

Moderen fortalte en Historie fra Frederiksborgs Kanaler. Kongen og hans Frue var ude at ro. Saa blev hans Majestæt Frihedskongen pludselig rasende.

-Smid hende i Søen, raabte han:

-Smid den Kælling i Vandet, skreg han.

Folkene tøvede.

-Saa for Satan—smid den Mær i Søen, kommanderede Majestæten.

Og Majestæstens Frue "maatte i Søen" og vade til Bredden.

Moderen lo som besat.

Derovre blev de ved at synge. Det lød saa bedrøveligt:

Men vel Enhver, som Haabet grunder, paa, hvad kun Engles Øjne saa, hver Sjæl, som til det Heje stunder og Verdens Glimmer tør forsmaa! Til dem kom det fra oven ned, som blomstrer i al Evighed.

-Ja, sagde Degnens Madam midt i Grevinde-Snakken—hun tænkte paa Gravsalmene—:

-De maa jo synge dem—for Kordrengenes Skyld.

Men Moderen vidste meget mere om Grevinden og Hans Majestæt.

Hun blev ved at fortælle.

Hun fortalte, hvordan Kongen i et Statsraad havde kastet Statsraadsprotokollen lige i Ansigtet paa Konseilspræsidenten og den var fløjet lukt forbi Øret af Justitsministeren. Men værst er det med Grevinden.

-Svigerfa'er si'er, hun lurur ved Døren under Statsraadsmøderne.

-Og bag efter gi'er hun Berling Rapport.

Det blev stadig til Krøniker om Grevinden.

Degnemadammen sad og hørte til og Tine lo. Ovre i Skolen begyndte de paa Fædrelandssangene. Gamle Degn satte altid højere i, naar han naaede til "Fædrelandet".

-Men dygtig er hun, sagde Moderen, der sluttede med Grevinden.

Der var intet i Verden, der havde imponeret Moderen som Louise Rasmussens Dygtighed:

-Med den Grimhed, sagde hun: kære Børn—

Ovre i Skolen var det som Børnene var vaagnede. Klingert lød det med Bassen forrest:

Vort Modersmaal er dejligt, det har saa mild en Klang; hvormed skal jeg det ligne og prise det i Sang? en højbaaren jomfru, en ædel Kongebrud, og hun er saa ung og saa yndig ser hun ud— og hun er saa ung og saa yndig ser hun ud.

-Syng med, Børn, sagde Moderen og satte selv i. Den gamle hørte det derovre og stærkere kom

Melodien. Moderens klare Røst lød over alle de andre:

Hun lægger os paa Læben hvert godt og kraftigt Ord til Elskovs sagte Bønner, til Sejrens stolte Kor; er Hjertet trangt af Sorgen og svulmer det af Lyst, hun skænker os Tonen, som lette kan vort Bryst.

-Hvor er 'et kønt, sagde Degnekonen: det er som hele Huset synger.

-Det er det, sagde Moderen og hun lo og løb ind i Storstuen:

-Nej, nej, bliv dér, raabte hun: jeg synger her. Saa er der Sang i hele Boden.

Og om i Øst og Vest vi har sværmet og søgt de svundne Tiders Visdom, de fjerne Landes Kløgt, hun lokker og hun drager, vi følge hendes Bud; for hun er saa ung og saa yndig ser hun ud.

Der blev helt stille ovre hos Smedens. Nu kunde de høre i Smedjen, at "Fruen lod Skolen synge".

Smeden gik ud af Smedjen over den hvide Kirkeplads. Han stod under Degnens Vinduer og lyttede.

-Men nu vil vi blive her, raabte Moderen og alle løb de ind i Storstuen.

-Ja, sagde Tine, saa spiller Drengen Komædie.

Drengen var den ældste. Hans Stemme var klinger som en Spilledaase. Men Vers kunde han. Alt, hvad Moderen læste, blev siddende i hans Øre. Han slog ud, og han sprang om.

-Se Drengen, raabte Tine, se Drengen.

Drengen var Hakon og Drengen var Chevalieren i "Ninon". Han blandede Versene, han skreg og han hviskede. Kakkellovnen var den Medspillende. Degnens ældgamle Ovn stod bredmavet og alvorlig. Drengen fløj omkring den, besvor den og tiltordnede den sine Vers.

-Se Drengen, se Drengen, raabte Moderen, der vred sig af Latter paa sin Stol.

Ude klaprede Børnenes Træsko paa Trappen. Skoledagen var endt. Moderen løb til Vinduet for at se. Nede paa den hvide Sne summede Ungerne og sloges:

-Satan til Unger, sagde Degnen, der var kommet ind, og han slog paa Panden med Spidsen af sin Pibe, der var lidt skæv.

-Aa, sagde Moderen: de ligner Lopper paa et Lagen.

Lopper var et Yndlingsdyr i hendes Lignelser—var i det hele hendes Yndlingsdyr. Ikke saameget som skuttede et af Børnene sig, før hun øjeblikkelig sagde og med en hellig Iver: Du har en Loppe. Og hun klædte ham helt af, undersøgte hele hans Krop og hvert Klædningsstykke, hver Fold. Loppen var der ikke.

Men det var Jagten, der morede hende.

-Klæd Dig paa, det ækle Dyr er sprunget, sagde hun.

Men var der virkelig et lille sort Kreatur og hun havde fanget det med sine skønne Negle, saa saá hun gerne paa det længe og sagde:

-Lad det springe videre.

... Degnen satte sig hen i sin store Stol ved Vinduet. Mutter sad ligeover for ham, mens det begyndte at skumre.

-Syng lidt, sagde den Gamle. Det var hans Fryd, naar "Fruen" sang.

-Syng den om Kærligheden, sagde Tine.

-Tine er forlibt, lo Moderen.

"Den om Kærligheden" var en irsk Melodi. Ordene er fjerne og glemte.
Kun Moderen sang dem. Maaske havde hun digtet dem selv. Hun sang:

Skønt er Solens Lys, og fagert kan Maanens være, naar det en stille Nat gyder sig langt over en rindende Flod. Skønt er Solens Lys.

Skønnest er dog det Elskovens Skær, der gaar over den Elskendes Ansigt naar han, uden at vente det, hastigt, den Elskede sér.

Men som Sol gaar ned og lader al Jorden i Mørke Saa slukkes og Elskovens Lys —og det er Nat

Ak, men Gud Faders Sol, den er barmhjertig, den rinder paany. Elskovens Lys, der blev slukt, det sluktes for alle Tid.

Der er ikke Tanker om, at Mennesker sviger; der er ikke Tanker om, at Mennesker, de blev forladt. Det er kun Elskovens Lys, der pludselig sluktes— og det er Nat.

Skønt er Solens Lys og Sol rinder alle Dage: alle kan Solen se. Men *den*, der aldrig saá Elskovens Lys tændes og slukkes brat, *han* kender ikke til Dag og han véd ikke af Nat.

Sangen døde hen.

-Hvor den Vise er køn, sagde Tine.

-Den er vist sand, sagde Moderen.

Men den gamle Degn sagde hende fra sin Stol i Mørket:

-Ja, Kærligheden, det er no'et, man ikke tænker over. Den kommer.

-Og gaar, sagde Moderen.

-Ja gør 'en, sagde Madammen saa stille fra sin Krog.

Der var saa tyst lidt. Men saa sagde den Gamle:

-Ja, lille Frue—sé, det er vist ret. Den kommer og den gaar. Men der er maaske ogsaa dem, for hvem den lukker Døren, fordi de, naar den ikke er hjemme, ikke giver Stunder og venter ... til den kommer igen....

Moderen svarede ikke.

Men lidt efter sang hun igen—og da var hendes Ansigt vendt opad og blegte i Mørket; der kunde over det Ansigt komme noget, saa hun lignede den Korsfæstede—:

Ak, men Guds Faders Sol, den er barmhjertig, den rinder paany. Elskovens Lys, der blev slukt, sluktes for alle Tid.

-Tine, sagde hun, og hendes Stemme lød pludselig muntert: nu vil vi gaa ind paa Kirkegaarden.

Det gjorde hun ofte i Skumringen eller lige ved Aften, men altid med Tine og med Børnene i sine Hæle.

De fik Tøjet paa, og de gik gennem det skinnende Køkken ud i Haven.

-Godnat, sagde de Gamle. De stod i Køkkendøren.

-Godnat.

Haven laa snedækt. Der var Rim over Træerne. I Kulden glimtede dens smaa Stjerner.

-Pas paa deres Roser, sagde Moderen til Tine.

-De er dækket til, svarede Tine.

De aabnede Laagen, og de kom ind paa Kirkegaarden.

Alt var ganske tyst. Sorte Kors og hvide Kors ragede stille frem over den hvide Sne. Deres Navne var forsvundne i Mørket.

-Her hviler man trygt, sagde Moderen.

Stier var banet gennem Sneen. Hvor Gravene var, viste Korsene. Midt i Sneen stod Kirken, hvid og stor.

De blev ved at gaa, Kirkegaarden rundt.

Moderen og Tine gik forrest, Børnene traskede bag efter i Sneen.

Lys var der kun af Stjernerne over dem.

Tine og Moderen talte om dem, der var døde det sidste Aar og nu laa i Graven. De talte om Sognefogdens Søn.

-Ja, han havde gjort mange fra 'et, sagde Tine.

-Det siger man.

-Og Gud véd, hvad de saá ved ham?

-Saá og saá?

Det var Moderen, der talte:

-Bierne, Tine, fornemmer, i hvad for Blomster der er Honning.

-Ja, maaske.

-Der var vel Elskovsstof i ham, sagde Moderen, og hun tav lidt, før hun sagde og saá hen for sig: Og ikke andet.

De blev ved at gaa: Kommer I Børn, sagde Moderen.

Men til Tine, sagde hun, og hendes Ansigt var vendt opad mod hendes Stjerner, som hun gav de mange Navne:

-Tine, der er i Livet kun to Ting—Kærligheden og Døden.

De naaede den store Port. Tine tog Slaaen fra.

-Men nu maa vi hjem, sagde Moderen.

De gik hjem, Børnene ved hendes Side. Der var saa ganske tyst og alle Huse var lukkede. Mennesker mødte de ikke, og Hundene kendte dem.

Det var en af Moderens tunge Dage.

Ogsaa da de kom hjem, blev der ikke tændt Lys, og Moderen talte ikke. Hun satte sig kun ved det gamle Klaver, hvis Taster lyste hvidt gennem det meget Mørke, og hun sang:

Der kommer de Aar, da vi bitterlig véd, hvad Livet er værd. Der kommer de Aar, da vi miste maa, hver Ting vi har kær.

Faderen aabnede sin Dør, og Børnene saá hans høje Skygge i den.

Der kommer de Aar, da Tankernes Hær er et Ligtog kun. Der kommer de Aar, hvor og Længserne træet gaar til Blund.

Faderen rørte sig ikke. Det var, som om han i det sorte Mørke stod som en sort Støtte.

Der kommer de Aar, da Minderne selv bli'r en Spot. Der kommer de Aar, hvor vi lever ej mer— døde vi blot—

Faderen lukkede Døren.

Moderen fór sammen ved Lyden:

-Hvem er det, spurgte hun.

-Det var Fader, svarede den ældste Dreng fra Krogen:

-Mo'er syng den, vi ikke forstaar.

Men Moderen lukkede Klaveret.

Længe blev det ikke aabnet mer.

* * * * *

Men da kunde de Tider komme, hvor Moderen læste.

Bogskabets Dør stod ikke længer stille for de skiftende Bind, hun tog frem. Kusken kørte til Sønderborg, og Kusken bragte Bøger.

Hun sad altid paa samme Sted, ved Vinduet, "i sin egen Stol", ubevægelig. Bogen laa paa hendes Syskrin, Hovedet holdt hun i sine Hænder. Børnene hørte hun ikke, om Huset skøttede hun sig ikke. Hun skiftede kun Bog efter Bog.

Faderen kom ind:

-Skal Du ikke ud, sagde han.

-Jeg læser.

-Vil Du ikke op i Skolen?

-Du ser jo, jeg læser.

Hun blev ved at læse, og Haanden vendte Bladene. Der gik en Time. Der gik Timer. Børnene listede om.

Men undertiden lagde hun den aabnede Bog ned paa sine Knæ og med tæt sammenfoldede Hænder stirrede hun udfør sig—tavs, før hun læste igen.

Hun tog Bøger fra Faderens Reoler. Hun læste om Naturvidenskab og Dogmatik. Hun læste og læste.

Faderen gik gennem Stuen:

-Skal Du dog ikke ud?

-Imorgen.

-Du siger det hver Dag.

-Ja, men jeg læser.

Hun læste som en Dranker, der beruser sig og beruser sig og forlænger sin Rus og ikke vil vaagne.

Tine kom i Mørkningen.

-Hvad har De bestilt? spurgte hun.

-Jeg har læst.

-Hvad?

-Jeg véd ikke.

Men pludselig kunde hun fortabe sig i Klager, i lange og heftige Bebrejdelser mod de Bøger, hun slugte og som ikke tilfredsstillte hendes Tørst:

-Hvorom skriver de? sagde hun og knyttede i Ildens Lys, hvor de sad, de hvide Hænder, der blev glødende i Skæret, om sine Knæ: de skriver skønne og dumme Ord om det, vi alle véd, og alle har vænnet os til at tænke ... om andet skriver de ikke.

-Alle Bøger skriver jo om Kærlighed, sagde Tine.

Moderen lo.

-Det er netop det, som de ikke gør.

-Jo, dog.

-Nej, det er netop der, de forvansker os Livet, og de berøver os Modet til at se Sandheden i Øjnene.

-Hvad for en Sandhed?

-Sandheden.

Hun tav et Øjeblik. Den ældste Dreng laa ved hendes Fødder og saa' op i hendes dejlige Ansigt:

-Jeg kender den, sagde hun, men de—de Digtere—(og hun udtalte Ordet med en stolt Haan) skulde have Mod til at sige den....

-Jeg søger om En, der har turdet sige den.

-De skriver Krøniker, som vi kan lave selv, de sætter Vers sammen, som vi kunde dreje dem selv og synge ved et Klaver ... Men Sandheden siger de ikke ... Hm, Bogbinderne er de eneste, som kender dem. De haandterede dem jo ogsaa fra Arilds Tid og har lært at forgylde Ryggene paa deres Løgne....

-Aa jo, blev hun ved, og hun smilede halvt: Boghandlerne kender dem maaske ogsaa—de smiler altid saa forbindtligt, naar man køber en Bog, som om de vilde sige: At du ikke er klogere ... men vær saa god—køb kun en ny Løgn....

Hun blev ved at sidde med sammenknyttede Hænder, og pludseligt talte hun helt roligt:

-Hvad der undrer mig, det er at de alle er saa dumme; at ikke en af dem alle er klog nok til at ville lade sig stene, fordi han havde sagt Sandheden....

-Ja, men hvilken Sandhed? sagde Tine, der under Moderens "Læseraptus" var helt fortvivlet.

Moderen sad lidt:

-Aa, sagde hun, Sognefogdens Søn kendte den. Men han kunde ikke stave og han var vel ogsaa for doven til at blive Digter.

Tine, der ingenting forstod, sagde afledende:

-Ja, doven var han til alting undtagen til at bringe Folk i Ulykke....

-Han bragte dem ikke i Ulykke, sagde Moderen: han elskede, og han hørte op med at elske—naar det var forbi....

-Naar det var forbi?

-Ja—#Begæret#....

-For det er Hemmeligheden: der er ikke andet end Driften, og den alene er Herren og Mesteren,—Driften brøler mod den tomme Himmel—den alene.

-Men, og Moderen gjorde en Bevægelse med Haanden: lad os ikke tale mere om det ... hvorfor skulde jeg sige Sandheden?

-Tror De, vi faar Sne, spurgte hun.

Hendes Ansigt var belyst af den røde Ild....

Saa rejste hun sig. Hendes Skridt over Gulvet hørtes næppe.

Længe klang det sagte Forspil, før hun sang:

Lad de Døde hvile, lad de Døde hvile—Minder, Minder, væk det ikke, lad mit døde Hjærte hvile. Kun i Døden er der Fred og Lise: lad det hvile, lad mit døde Hjærte hvile.

Der var Foraarsmorg'ner, mens Syrener dufted' hvor, i Solen, du slog Døren op mod Dagen, mens, af Jubel straalende, du hvisked: "End en Dag—endnu en Dag at leve".

Der var stille, fredopfyldte Aftner, hvor vi, under Forstadstræets tynde Krone taust gled hen i samme ømme Glæde. Fælles om at drømme, fælles om at Græde—

Lad det hvile, lad det hvile, væk det ej, mit døde Hjærte. Kun i Døden er der Fred og Lise. Minder, Minder. væk det ikke, væk det ej, mit døde Hjærte.

* * * * *

Dagene længedes, og der stod Vintergække i Moderens Glas paa Sybordet. Tine var saa flink til at

finde dem under Sneen. Hun kendte Pletterne, hvor de voksede, og hun rodede og rodede, til hun fandt dem.

Gækkene stod tæt ind under Muren. Tine laa ned paa Knæ og gravede med sine rappe Hænder, som blev røde.

-Se, se, raabte hun, naar hun fandt det spæde Grønne.

Ja, hvor det er kønt, sagde Moderen, som stod i Vinduet.

-Men hvor det er koldt endnu, lagde hun til og lukkede sit Vindu.

Hele Huset blev fuldt af Gække. Selv Pigerne havde et Glas fuldt staaende i deres Vindu (det var et Vindu med Gitter: Pigerne boede ligesom i Fængsel, men Karlene, de slap nok ind gennem Døren) og en Dag løb Moderen ud og satte en Buket i Røgterens gamle Hat.

Han kom listende om Længen. Han listede altid, ligesom han ikke vilde forstyrre Kreturets Fordøjelse. Moderen sad ved sit Vindu. Saa sprang hun op.

-Jens Røgter skal ha'e Gække i Hatten, sagde hun, og hun løb ud.

Over Gaarden, hen til Længen.

Jens Røgter blev helt forfærdet. Men Moderen rev Hatten af ham og stak Gækkene ned bag Baandet.

Røgteren blev staaende med Hatten i sin Haand. Saa gav han sig til at grine, hikkende og længe, ud i Luften.

Men Moderen, der løb ind igen, sagde til Tine:

-Uh, hvor var hans Hat fæl at røre ved.

Foraaret meldte sig. Svalerne kom og Anemonerne skød frem i Lunden bag Fruens Lysthus.

Da var det Moderens Lyst at vade i Engene.

Isen laa der endnu, brudt som smaa flydende Øer.

Med opløftede Skørter stod Moderen midt paa Flagerne.

-Tine, Tine, den brister....

Tine stod midt i Sølet, opskørtet til Knæerne, beredt paa det værste.

Moderen fløj fra Flage til Flage.

Bums—der laa den ældste Dreng, pladaus i den vaade Eng.

-Saa, der ligger Drengen.

Moderen overskuede Situationen et Minut. Kun Drengens tætklippede Hoved stak op af Vandet:

-Herre Jesus, han ligner en Sælhund.

Moderen lo, saa baade hun og Flagerne rystede.

-Tine, Tine, faa ham op, saa Fritz ikke ser noget.

Tine tog et Tag i Drengen, saa han vrælede ved det.

Moderen fløj fra Flage til Flage, mens hun slog med Armene som en Fugl, der sætter i at flyve.

Karlene og Røgteren kom ud at se paa. Jens grinede, saa han tabte Piben af Munden.

Men Lars Forkarl sagde, at Fruen, hun springer s'gu li'esaa godt som dem, der springer gennem Ballon.

Lars havde tidt været i Flensborg, og han havde set Cirkusdamerne.

-Ja, gu' gør hun saa, sagde Lars og spilede Næverne ud i Bukselommerne.

Men Jens Røgter, han havde nu mere sin Formening, og det var den, at Fruens Ben var nu nærmere saa spinkle som Gedens, hvad det angik.

Moderen sprang paa Flagerne, lige til det blev Mørkning.

Saa satte hun og Tine sig paa en Bænk ved Vejkanten. Der var Popler hinsides Vejen.

-Hvor luende Solen gaar ned, sagde Moderen.

-Ja, det bli'er til Storm, sagde Tine.

Moderen saa længe paa de svagt vajende Popler; de stod saa strunkt mod Himlen.

Saa sagde hun sagtere:

-Mon Pinjer ser meget anderledes ud?

De rejste sig begge. Paa Gaardstrappen mødte de Faderen.

-Hvor Du er rødmusset, sagde han, for Moderen var ganske rødkindet endnu.

-Aa, ja, sagde hun og pustede, jeg har ogsaa løbet lige fra Smedens.

Det var mørkt i alle Stuer, hvor alle Døre stod aabne.

-Sæt Dem her, Tine, sagde Moderen, og Tine satte sig, med Hovedet mod Klaverstolen, ved hendes Fødder.

Moderens Fingre løb hen over Tangenterne:

-Det er underligt, men det er, som jeg ikke kan taale at være glad mere end en Time ad Gangen.

Løbene blev til et Forspil, og Moderen sang:

Hvert et Barn, der fødtes, det fødtes kun til Nød. Og spirer der et Blad, det spirede kun til Død.

Hver Elskovsrus, der fanged os,
bar Smerten i sit Skød.
Hvert Elskovsord, der naar os,
har mistet alt sin Lød.

Hvert Lykkespind, vi spandt, det brast, imens vi spandt. Da det første Kys han gav, hans Tanker en anden gjaldt.

-Hvor den Sang er sørgelig, sagde Tine.

Moderen sad lidt, saa sagde hun:

-Men, véd De, hvad jeg vilde ønske, Tine?

-At jeg kunde skrive en Sang saa sørgelig som Livet.

Hun tav igen, mens de hvide Hænder lyste over Tangenterne:

-Men det er vel betænkt, at Lykke, det har ikke noget Flertal.

-Ja, det er sært.

Moderen hvilede Hovedet i sin Haand:

-Nej, sagde hun, for der er kun én.

Faderen gik gennem Stuen, gennem Mørkningen som en Skygge.

-Skal I ikke ha'e Lys? sagde han.

-Nu tænder vi, svarede Moderen.

Og Tine tændte Lamperne.

-Saa lægger vi Kabale, sagde Moderen, og hun begravede sig i Kortene timevis.

-I Kortene møder man altid "Lykkens Bonde", sagde hun.

Tine så til, indtil hendes Øjne blev tunge af Søvn.

Inde i Stuen ved Siden af hørte man uophørligt Faderens Skridt, frem og tilbage, frem og tilbage.

* * * * *

Foraaret kom.

Paa kolde og klare Aftner flakkede Moderen om med Tine, hen over Markerne med deres spæde Grønne, op paa Bakker, op paa Højder, hvor hun så vidt.

Der elskede hun at staa.

Luften var endnu kold og bed i hendes Kinder, mens Solen gik ned i et blegnende Rødt. Hun stod, med den løftede Haand over Øjet, rank mod Himlen, som spejdede hun efter Vaaren, der kom.

Men Dagene blev mildere og i Stuerne hjemme stod alle Skaale fulde af Violer, der duftede. Og i Køkkenhaven kom der fine Blade paa Stikkelsbærbuskenes lange Rækker.

Markernes Jord blev glinsende sort, al Muld laa givtig og fugtig og blank—Moderen kunde om Aftenen, naar hun vandrede over Stierne, stanse Tine og Børnene.

-Se, sagde hun, se, hvor Jorden aander.

Vaarsæden piplede frem i et grønnende Mylder, mens Rugen stod, strunk og rank, og fyldte Aftenen med det unge Grønnes stærke Duft.

Ogsaa Træerne fik Blade, og alle Knopper brast, mens Luften laa mæt og tungere; og den første Damp steg op af den levende Jord, mod et Himlens Blaaf, der farvedes dunkelt og mørkere.

Moderen havde Vandresyge.

Hun gik og gik.

Pludselig kunde hun stanse:

-Tine, sagde hun, det er, som Jorden stønner.

I Haven sprang Liljerne frem. Høje og ranke krydrede de den skumrende Nat med deres sødlige Aande. Fra Dammen steg Emmen op, mættet med Muldens Duft, som den hede Strøm af Jordens Aandedrag.

Om det hvide Lysthus snoede Rosenrankerne sig glinsende, og Bladene foldede sig ud, mens de spredte deres sanse-ramme Vellugt.

Og over alt, paa alle Tage, fløj de hvide Duer sammen, mens i Popler og Buske Fuglene kaldte paa hinanden.

-Lad os gaa længere, sagde Moderen.

Hun gik med Tine bag om Kirken gennem Lunden—Paradis kaldtes den—op paa Højen.

Moderen plukkede, tavs, en Buket af duggede Blomster.

Alt var blevet grønt og fra Marker og Lunde og alle Kærene steg en dirrende Dis op mod den mørknende Himmel.

Huse og Gaarde så de ved deres Fod og de hvide Kirkers Linjer, der var ligesom vidskede ud i den svangre Fugtighed af Jordens Em.

Moderen så op mod den hvælvede Himmel og hun sagde:

-Stjernerne, Tine, vil ikke se det.

De gik tilbage gennem Lunden:

-Hvor Luften er tung, sagde Moderen.

-Det er Hyliden, sagde Tine.

-Lad os gaa ad Kirkegaarden, sagde Moderen.

De aabnede Laagen og de traadte ind.

Alle Buske bugnede af Løv, mens Buksbommen i Hækkene lyste.
Blomsternes Duft laa som mere tæt bag de hvide Mure. Rundt om stod
Korsene tavse.

Moderen stansede ved Kors efter Kors. Og ud i den mættede Luft læste hun sagte Korsenes Navne og
Indskrifternes Ord:

"Mig ske efter dit Ord."

Og hun gik videre:

"Kærlighed er Lovens Fylde."

Hun gik frem langs Gangen, og hun bøjede Liljerne bort, som taalte hun ikke deres Duft:

-Nu har Sognefogedens højnet Graven, sagde Tine.

-Ja, sagde Moderen.

Hun bøjede sig ned, og varsomt lagde hun Buketten, som hun bar, paa den friske Høj:

-Det er fra dem, hvem han bragte Lykken, og som maatte græde.

-Er det en Tak? spurgte Tine.

Moderen svarede ikke.

Stift stirrende blev hun staaende, tavs, foran den højnede Grav.

En Flagermus fløj forbi, og Moderen foer sammen.

-Kom, sagde hun. Og da de kom ud, tog hun sig igen til Hovedet:

-Aa, Tine—lever de Døde? sagde hun og hun forsøgte at le.

Nede langs Skrænten bag Muren hviskedes der og var der uroligt.

-Aa, sagde Tine og lo: det er jo kun Karlene med deres Piger.

Moderen kom hjem, ind over Gaarden og op i sin Stue.

Det var halvløst og alle Døre stod aabne.

-Maren, Maren, raabte hun gennem Huset.

Men ingen svarede.

Kun Mariehønsene sang fra Bryggerset og ved Ovn.

Moderen aabnede Bryggersets Dør.

-Maren, Maren, raabte hun ud over Gaarden.

Hun saá kun et Par Skygger, der flygtede ned imod Dammen.

Hun lukkede Døren og hun gik langsomt ind.

Faldt der fra Ruderne Lys paa hendes Ansigt, saas det blegt.

Hun satte sig i sin Stol, og, med Hænderne foldede, stirrede hun ud i det tomme Rum.

Faderen aabnede sin Dør:

-Er her ingen, sagde han.

I Halvmørket svarede hun sagte:

-Jo, jeg.

Og Faderen sagde:

-Jeg saa Dig ikke.

Han begyndte at vandre over Gulvet, og sagde:

-Jeg kaldte før, men her er ingen.

-Nej, sagde Moderen.

-Ja, hvor er de—hvad tager de sig til alle sammen?

Med en Stemme, der skiftede ganske let, sagde Moderen:

-Det er Foraar, Fritz.

Faderen gik lidt:

-Du maa holde dem hjemme, sagde han:

-Det hele Hus staar tomt om Aftenen. Det gaar ikke an.

Moderen rørte sig ikke, men, støttende sin Nakke mod Væggen, sagde hun ud i Luften, og ikke til ham:

-Det er Jorden, der er blevet Læremester for sine Børn.

Faderen stansede i en Krog, og han satte sig.

Længe sad han tavs.

Saa sagde han:

-Hvor langt Du er kommet bort—

Moderen svarede ikke. Men efter en Stund sagde hun:

-Fritz, Naturen er stærkest, og det er selve Jorden, der driver dem.

-Ja, Fritz; og hun talte hæftigere:

-Jo mere jeg tænker, jo sikrere ser jeg det, der er kun én Lov, den eneste, at Livet vil fortsættes.

Hun tav igen et Nu og sagde saa langsommere:

-Det tror jeg.

-Fortsættes frem mod hvilket Maal?

-Maalet? Maalet er, at der skal avles.

-Og hvorfor?

Moderen saa ud i den tomme Luft:

-Jeg véd det ikke, sagde hun:

-Er der ikke Billioner af Stjerner? De fuldbyrder vel Maalet.

Hun tav lidt.

Saa sagde hun:

-Horfor, Fritz, er Menneskene saa forfængelige? Er vi mon ikke det ringeste Tyende i et stort Hus, for hvis Herskabs Ansigt vi aldrig bliver stedt?

-Lad os skjule vore Taarer.

-Vi lider og—bereder Lidelser.

-Mere véd vi ikke....

Faderen rejste sig, i Oprør:

-Og hele dit eget Liv modsiger, hvad Du siger; tror Du da ikke jeg véd, at hele Dit Liv er en eneste og eneste Opofrelse?

Moderen svarede ikke straks, saa sagde hun uendelig mildt:

-Fritz, naar man er blevet klar over Livets Tomhed, maa man fylde den med noget ... ligegyldigt.

-Er da ogsaa Opofrelsen ligegyldig?

-Ja—fuldstændig.

Faderen gav intet Svar.

Det var som hans vandrende Skygge gled bort i Mørket.

-Eller—hun talte roligt som den, der gør et sidste Spørgsmaal—gør for Eksempel min Opofrelse egentlig dit Liv rigere?

Maaske ventede hun, blot et Nu, et Svar. Men Faderen forblev tavs, og, i Mørket, sitrede maaske et Øjeblik hendes Hænder.

Fra Forhøjningen sagde hun igen:

-Der er maaske Skin-Liv mange Steder: i Kunsten, i Opofrelsen, i Arbejdet, i Venskabet, i Daaden; kun ét Sted er Livet—dér, hvor Naturen har villet det.

Moderen tav, og i Stuen var der tyst.

Sagte løftedes ude Dørenes Klinker.

Husets Fok kom hjem.

-Nu kommer de igen, sagde Moderen.

Faderen gik hen til Døren og kaldte, mens hans Stemme dirrede.

Saa hørtes der fra Alléen Sang, den lød saa skært og forarmsmættet imod dem.

-Aa, det er Tine, sagde Moderen.

Og hun slog Vinduet op.

Blussende kom Degnens Datter løbende:

-Aa, jeg #maatte# herved, det er de første Jordbær. Mo'er har plukket dem i Aften; og hun rakte de røde Bær op imod Karmen:

-Dejlige Kone, sagde hun.

Og Moderen bøjede Ansigtet ned mod Bærrenes Duft.

* * * * *

Hver Dag i Middagsstunden skulde Tine ned og se, om Roserne sprang ud.

Det var de vilde Roser om Moderens Lysthus' hvide Søjler.

Jo, de kommer nok, sagde hun.

-Ifjor kom de ikke, sagde Moderen, og da havde vi heller ingen Jordbær.

Roser og Jordbær, de skulde til paa Moderens Fødselsdag.

-Ja, ifjor, sagde Tine, det skyldtes bare Kulden.

Og de satte sig ind paa den hvide Bænk og de stirrede ud over Dammen, og de talte om hvordan det var ifjor og iforfjor, og det forrige Aar, og for mange Fødselsdage siden.

-Aa, ja, men da var De lille, sagde Moderen.

Moderen lo med ét, saa det rystede i hende:

-Aa Herregud! De havde skotsk Kjole paa, hvor sad den paa Dem. Aldrig har jeg kendt nogen saa rødøret, som De var, da De var lille.

-Og tumlet, sagde Moderen.

Moderen blev ved at le, og tale om Tine som Barn.

Men værst var det den Fødselsdag, da tykke Madam Jespersen var gaaet i Dammen.

-Kære Børn, sagde Moderen, der sidder hun jo yderligt, lige paa Kanten, og pludseligt ta'r Vorherre ved baade hende og hendes Stol, og hun gik bagover, Herre Jesus, med de ret og vrangs lige i Vejret.

Synet havde været græsseligt.

-Man saa jo ikke andet end de tre Strudsfer over Vandskorpen, sagde Moderen.

-Ja, da var jeg lige konfirmeret, sagde Tine.

-Dagen før Fødselsdagen var der en Travlhed som ved Jul. Tine bagte og Tine æltede.

Alle Køkkenvinduer var smækkede op, og Maren Bryggerspige, som var i Uldskørt af egen Strikning, svedte saa det haglede. Karlene kom skiftevis og stillede sig op ved Dørstolpen for at se til.

-Rup Dig, Lars, sagde Tine. Hun fløj ud og ind, alt mens hun rørte Pundkagen i et Fad saa stort, som skulde den hele Egn spise sig til en Forstoppelse.

Moderen stod hjælpeløs midt i Køkkenet.

-Tine, at der bli'r nok. De véd, hvad Jespersens lægger i sig, naar de er ude.

Flødepiskerne klang mod Lerfadene, og Mandfolke-Marie fyrede paa, saa Ovnene var glødende.

Faderen lukkede Døren op:

-Stella, dine Hænder.

-Fritz, jeg rører mig jo ikke.

Og Faderen lukkede Døren igen.

Børnene jog ind fra Bryggerset, og fyldte det halve Gulv; de vilde smage Dejgen.

De smagte, saa de alle blev æggegule om Næbene.

-Og saa herut, sagde Tine:

-Nu laaser vi Døren.

Børnene kom paa Porten og Moderen med, og de hørte kun, ude i Gaarden, Sløvene gaa og Tine kommandere.

Maren Bryggers istemte Sangen om General Rye.

Moderen løb ned ad Alléen med alle Børnene i sine Hæle.

-Sidst, sidst, raabte hun og løb forrest.

Faderen aabnede sit Vindue:

-Stella, dit Bryst, sagde han.

-Fritz, vi løber blot.

Hele Skaren jog videre.

For Enden af Alléen mødte de en Mand med en Lirekasse.

-Der er en Lirekasse, raabte Moderen:

-Kære Mand, kom dog ind.

Og Lirekassemanden haltede forrest, medens de andre fulgte efter og Moderen raabte:

-Tine, Tine, der er en Lirekasse.

Manden begyndte at spille midt i Gaarden, men Moderen skubbede ham væk og sagde:

-Maa jeg.

Og under Linden begyndte hun selv at dreje, mens hun skoggerlo, for det var General Bertrams Afskedssang, hun lirede.

I Køkkenet løb de til Vinduerne, og Karlene kom frem i Bryggersdøren. Jens Røgter stak sit Hoved ud fra Stalden.

-Nu spiller hun selv, sagde han.

General Bertrams Afskedskvad var omme, og Moderen lirede videre.

-Hej hop, sagde hun, det er en Polka.

-Tine, Tine, raabte hun, nu kan I danse.

Pigerne løb ud med Tine i Spidsen, og de begyndte at danse, svedte og barhovedede, midt i Gaarden, omkring Lirekassen: Maren-Bryggerspigens Skørt naaede hende til midt paa Anklerne.

-Sving Jer, sving Jer, raabte Moderen til Karlene.

Men der var ingen andre der turde end Lars Forkarl; han listede sig lidt flovelig ned og skød Træskoene af, før han bød Tine op, og dansede paa Grønsværet, paa Uldsokkerne.

-Halløj, halløj, sagde Moderen, nu faar vi Høstgilde.

Hun drejede paa Liren, saa Sveden sprang frem paa det hvide Ansigt.

Børnene stormede omkring Lirekassen, mens de hylede.

-Dans, dans, raabte Moderen og Børnene sprang. Men den halte Liremand stod lunt, og snuste efter den megen Lugt af Bagt.

Lars Forkarl havde svunget Tine, saa den Sirtses viftede—meget var der ikke under—og nu bukkede han skævt foran Lirekassen.

-Tine, drej, raabte Moderen.

Tine løb til og drejede, og Moderen svang sig, mens alle Børnene skreg:

Lars Forkarl holdt saa varsomt om den svaje Moder, som var hun Postelin, mens han sprang paa Sokkerne.

-Aa, jeg kan ikke mere, sagde Moderen:

Men Tine blev ved at dreje, og Moderen sagde:

-Nej, hvis Fritz ikke var hjemme, skulde vi have Hestene ud.

Hun #maatte# have hestene ud.

-Tine, Dagen før min Fødselsdag siger han ingen Ting.

Hun raabte paa Røgteren:

-Jens, Jens.

Jens kom hinkende.

-Jens, sagde Moderen, og pludselig hviskede hun: luk Hestene ud.

Rundt om dansede Pigerne, og Børnene skreg, som blev de for hvert

Minut vildere af deres egne Hyl.

-Dér har vi dem, sagde Moderen.

De to brune satte ud af Stalddøren.

Bagefter kom "Beauty".

-Kys dem, kys dem, sagde Moderen, og selv viftede hun med sit Lommetørklæde.

Hestene foer, og Pigerne dansede.

-Vaer Jer, vaer Jer, raabte Moderen.

Det var en eneste Støj.

-Stella, Stella, lød det pludseligt fra Vinduet.

-Gud, Fritz, sagde Moderen, hun blev staaende ganske stiv.

Pigerne forsvandt med det samme, som havde Jorden slugt dem.

-Ja, sagde Moderen og stammede: Fritz, jeg véd ikke, hvordan det er gaaet til.

Men Faderen lukkede sit Vindue, og Moderen sagde sagte til Tine, mens hun trak Skuldrene op, som hun gottede sig:

-Nu skal Manden have Kaffe.

-Gud, Tine, de Liremænd kan de tusinde Historier.

Liremanden kom ind i Folkestuen, og Moderen hørte paa hans Snak i timevis.

-Ja, ja, og saa Liremand, og saa Liremand, sagde hun og flyttede sig stadig tættere hen til ham paa Bænken.

Lirekassemanden fortalte Historier fra sin Verdensomsejling.

Da han gik, fik han en Daler.

-Nej, Tine, sagde Moderen, fuld af Henrykkelse: hvor den Mand kan lyve. Det er ligesom det Stykke i Læsebogen, hvor Negerdronningen lader sig trampe paa Maven for Fordøjelsen.

-Det stod i den tyske Læsebog, og det er sandt, skønt Fritz siger, jeg lyver.

-Men kom nu, sagde hun: Nu gaar vi.

De gik ned gennem Haven.

Aftenen var lun og lys, og Dammen laa spejlblank.

De første Roser duftede i Hækken.

-Hør, hvor her er stille, sagde Moderen.

-Ja, saa stille.

Fra Engene steg Dampen op. Langt borte skimtede de Skoven.

-Tine, sagde Moderen, her vilde jeg gerne dø.

Og lænet til den hvide Søjle, hvor Roserne faldt ned om hendes Haar, saá hun ud over Dammen og Engen og Skoven.

-Hvorfor er Livets Ramme saa smuk, sagde hun. Og træt faldt hendes dejlige Haand ned mod hendes Side.

* * * * *

Om Morgenen ankom Tine Klokken fem.

Det første hun gjorde, var at lukke Moderen inde.

Hun drejede Nøglen dobbelt om i begge Døre—ogsaa i Døren til Skabeværelset.

Ti for tre Aar siden havde Moderen, paa Fødselsdagen, listet sig ud, gennem Skabestuen op over Loftet, og pludselig havde hun staaet midt i Lysthuset: Gud, dér er Fruen, havde Tine sagt:

-Og De er i Natkjole.

Men Moderen havde set alle Presenterne, før Bordet var dækket færdigt.

Børnene var ikke til at holde i Sengen efter Klokken seks.

De vilde op.

Moderen havde heller ikke Ro i sin Seng.

Hun sprang ud paa Gulvet i de bare Ben og dundrede paa den laasede Dør.

-Nu vil jeg ud, raabte hun.

Og hun dundrede endnu stærkere.

Men Tine var ikke færdig med Bordet.

Det var dækket med en Damaskes Dug; og S'er skulde der paa Dugen dannes af Roser, og S'et skulde pustes paa Fødselsdags-Kringlen.

Det blev pustet ud af et Kræmmerhus, fyldt med Vand og hvidt Sukker.

Tine stod og pustede Kunstværket inde i Køkkenet, medens alle Børnene ar stimlede sammen rundt omkring for at se til.

Alle deres Munde stod aabne:

-Saa, sagde Tine, nu puster jeg.

Og hun pustede, højrød i Hovedet, S'et ud paa Kringlen, mens Børnene stirrede.

-Saa, sagde Tine: Nu Svinget.

Og hun pustede igen.

Moderen blev ved at hamre oppe paa Døren:

-Tine, Tine.

-Ja, ja, raabte Tine, der løb med Kringlen, De maa saagu' blive der.

Pigerne løb ned i Lysthuset med rødmalede Urtepotter i Hænderne.

De skænkede hver Fødselsdag Fruen Gyldenlakker, opelskede i Pige kamret ved den megen natlige Varme.

Alle Gaverne paa Bordet var paa Plads, og Børnene og Tine tog Pragten i Øjesyn.

Faderen kom vandrede langs Hækken.

Stille lagde han sin Gave paa Bordet, halvt skjult, og gik.

-Nu kan vi hente Fruen, sagde Tine.

Børnene stormede afsted ind mod Huset, op ad Trappen.

-Mo'er, Mo'er—nu—Og Tine aabnede Døren.

Hvidklædte løb Børnene foran Moderen, mellem de grønne Hække, ned mod det hvide Lysthus.

-Mo'er, Mo'er, blev det ved at lyde.

-Mo'er, Mo'er, lød det, til de naaede det hvide Lysthus. Og hver af Børnene greb sin Gave og strakte den frem i oprakte Hænder.

-Mo'er, Mo'er, det er fra mig.

-Mo'er, Mo'er, næh, det er fra mig.

Og paa Tæerne stod de for at faa det rakt.

Et Nu stod Moderen, hvid mellem de hvide Børn. Hun saa' saa langt ud over de sommerlige Enge. Alt var badet i Lys: Himmel og Luft og Jord.

-Hvor Dagen er skøn, sagde Moderen.

Og hun smilte.

Saa rev hun Haanden til sig—det var Tyras, der slikkede hendes Fingre og lagde sig ved hendes Fod.

-Aa, er det Dig, sagde hun.

Og midt i Solens Lys stod hun mellem de vilde Roser, med Børnene om sig og Tyras ved sin Fod.

Pigerne kom, og Karlene, der havde Støvler paa.

De ligesom luskede saa sært rundt om Dammen, i et langt Tog, dukkede baade i Nakker og Knæer—de saa' ud som skulde de til Offers.

Moderen trykkede deres Haand, én efter én.

Pigerne skævede hver til sin Present, og de gik videre igen.

Bagest travede Jens Røgter. Hans Bukser hængte bagtil saa sørgmodigt, som var han til Kondolence.

Naar de var vel borte allesammen, skyllede Moderen sine Hænder i Dammen.

Tine var oppe for at hente Chokoladen.

-Kære Børn, lad os faa den straks, sagde Moderen: saa er det overstaaet—

Børnene var løbet bort og hun var ene.

Stille gik hun ind og aabnede Brevet, Faderen havde lagt paa hendes Bord.

Langsomt foldede hun Brevet ud og læste:

-Lykke er det saa underligt at ønske Dig. Men jeg ønsker Dig det bedste, Livet vil give Dig. Din Fritz.

Moderen bøjede atter sit Hoved.

Hun vidste ikke selv, at hendes Hænder lidt efter lidt udviskede Blomster-Navnet paa hendes Dug.

Saa saa' hun Faderen, der fra Hækken kom hen imod hende:

-Tak, min Ven, sagde hun og tog hans Haand. Og de stod et Nu foran de mange Gaver—begge tavse.

Saa gled Faderen bort, hen imod Lunden.

* * * * *

Klokken fem om Eftermiddagen ankom Stedets Befolkning. Tine havde været hjemme at hente Degne-madammen, der bar en Sandkage, indsvøbt i et hvidt Hovedklæde.

Naar Familien Jespersen havde set Degnefamilien dreje om ved Sognefogedens Gaard, satte Madam Jespersen sig i Bevægelse med de to Døttre.

Madam Jespersen bar over sin Højtids-Paryk en diademlignende Hat, hvori der tronedede to uægte Strudsfer.

Frøken Stine var iført en sort Damaskes Kjole, der gav én det Indtryk, at i denne Indbinding var hun konfirmeret. Det var iøvrigt særegent for Frøken Stines Kjoler, at de altid saa' ud, som var hun vokset fra dem ved Haandleddene og forneden.

Fruens Fødselsdag var—ud over de lovbefalede Ferie- og Festtider—den eneste Dag, hvor Frøken Stine tog sig fri.

Hendes Gave var en Flaske Eau de Cologne, som Moderen bagefter i Stilhed heldte paa to Smaaflasker og bortskænkede i Borgestuen.

Frøken Helene var i lyst og væver som en ung Ged. Hendes Present, der var indsvøbt i rosa Silkepapir, bestod af et Kanavas-Broderi, hvis Indfatning ventede paa Sadelmageren.

Frøken Helenes Presenter blev regelmæssigt, det paafølgende Efteraar, skænkede Sønderborgs Bazarer til Bortlodning.

Sognefogedens Kone var første Gang ude efter Sønnens Død. Hun var højtidelig som en Salmebog. Hun havde om Morgenen sendt en Krukke Smør.

Af Mandfolk var der ikke et eneste.

-Fritz, sagde Moderen, paa min Fødselsdag ialfald vil jeg være fri.

-Et eneste Mandfolk er nok til at virke forstyrrende paa Sladderen.

Familjen Jespersen tog Plads midt i Lysthuset, hvor Fru Jespersen, uden at spørge, i et Nu, havde undersøgt Gaverne.

Frøken Stine trykkede sin Mandfolkemund saa haardt mod Moderens Kind, saa det gjorde næsten ondt.

Og genert, mens hun mumlede noget, der halvt var en Lykønskning og halvt en Undskyldning, stak hun Eau de Cologneflasken ned i Moderens Lomme.

-Ach Gott, sagde hun, og hun vidste vel knap nok, hvad hun selv sagde, was ist wohl's Leben.

Frøken Helene var lutter ungdommelig Urolighed.

Der var ikke den Gave, som hun ikke graciøst prøvede paa sig selv.

Degnens Kone, der sad ved Siden af Frøken Stine, fortalte at Madam Esbensen var kørt der forbi ad Ulkebøl til.

Madam Esbensen var Jordmoderen.

-Og, sagde Degnekonen, det er naturligvis til Sørensens. Jeg saa'et jo godt, hvordan hun, sidst hun kørte forbi, fyldte i Agestolen:

-Det var paa det nærmeste.

Emnet interesserede alle.

-Vor Herre bevare hende, sagde Moderen, det er den niende.

Alle talte, undtagen Sognefogedens Kone, der i sit sorte Shavl sad ret op og ned, og uden at mæle et Ord, tømte tre Kopper Chokolade.

Degnens Kone sagde pludselig, højere end de andre:

-Men underlig er'et, Madam Jespersen, at hvert Sogn li'som har #sin# Maaned. Her er det i Maj.

Moderen, der gottede sig som en Killing, der kommer til Varmen, lo og sagde:

-Men, kæreste Madam Bølling, hvor véd De dog det?

-Det kan man da læse i Kirkebøgerne, sagde Degnens Kone.

Og hun tilføjede:

-Men Dødsfaldene falder rigeligst i November.

Frøken Stine sagde, at i hendes Skole havde de de fleste Fødselsdage i December.

Moderen gav sig til at tale om Ammer, mens Frøken Helene havde ombundet sig med et Koralhalsbaand og legede foran Lysthuset med Tyras.

Med mange Smaahvin tog hun Afstand fra Konversationen.

Saa sagde Moderen:

-Nu leger vi.

Og hun sprang op fra sin Bænk og vilde fange Helene.

-Sidst, sidst, raabte hun.

Tine fløj efter:

-Sidst.

Børnene kom frem bag Hækkene og løb med:

-Sidst.

Moderen var forrest:

-Sidst.

De fløj om Dammen.

Stines Eau de Cologneflaske daskede om Moderens Ben, til hun fik den op og placeret paa Grønsværet ved Dammen.

-Stine maa med, raabte Moderen.

Stine kom ud af Lysthuset og satte i Spring efter Tine.

Moderen maatte, for Latter, læne sig til et Træ.

Jomfru Stine lignede grangiveligt, naar hun løb, Hønsekræmmerens bovlamme Krikke.

Saa lige paa en Gang smed Moderen sig i Grønsværet; og rundt omkring hende lagde de sig alle.

-Nu skal Hundestejlerne have Mad, sagde Moderen.

Og alle smed de Krummer ud i Dammen, hvor Hundestejlerne gled, vævre i Solens Skin.

De tre Gamle sad i Lysthuset.

Madam Jespersen havde i Stilhed befølt Gaverne.

Tine bød Vin om, og Glassene stod i Græsset rundt om Dammens Kant.

-Skænk for, Stine, sagde Moderen.

Jomfru Stine blev altid saa sørgmodig, naar hun havde drukket et Par Glas.

-Og ogsaa for Børnene, sagde Moderen.

Børnene fik Kirsebærvin, saa de blev helt øre.

Men Jomfru Stine sad og støttede Hagen paa sine Hænder, og mens Moderen lo, og Børnene foer rundt—den ældste Dreng drak Slatterne af Glassene—deklamerede hun stille ud i Luften et Digt fra en gammel tysk Almanak.

-Sig mer, sig mer, sagde Moderen.

Og Jomfru Stine blev ved at deklamere, med sin Mandfolkerøst—det lød, som hun messede.

Sognefogedens Kone havde rejst sig.

Tavs gav hun Haanden til Afsked, og Moderen fulgte hende til Hækken.

De andre Madammer fulgte efter, og Moderen sagde til Tine:

-Tag det bort.

Hun pegede ud over Glas og Tallerkener, og tavs tog hun Plads inde ved Lysthusets inderste Væg.

-Ogsaa alt det, sagde hun.

Hun mente Gaverne, og hendes Stemme lød, som kun det at se dem gjorde hendes Øjne ondt.

Tine gik omkring og tog alting bort.

Børnenes Stemmer hørtes inde i Gaarden....

Da Tine kom tilbage, sad Moderen og læste i en gammel Bog.

Tine satte sig stille hos hende.

-Hvad læser De? spurgte hun.

-Et Digt, sagde Moderen.

-Hvad for et?

Moderen vendte Bogens Blad, og, som om hun læste for sig selv, gentog hun atter Digtet:

En sælsom Drøm har jeg haft: I Ørknen var jeg. Det var kun Sand og Sand, og intet uden Sand. Men da, et frygteligt Syn mit skræmte Øje saa': Ørkensens Rovdyr kom i et endeløst Tog. Forrest Løverne gik med hvide Tænder;

Tigre og Pantre der kom med de plettede Skind. Men bagest Hyænerne skred, hvis syge Attraa er Aadslær.

Menneskets Drifter det var, der afsøgte Ørkenen. Men Drømmen skifted. Og ene jeg stod paa en mægtig Mark. Men denne Mark var Jorden. Og over den ganske Jord et eneste Mørke laa— mens frem i Mørket løfted sig et Kors, saa stort, som vilde dets vældige Arm favne baade Himmel og Jord. Stille der var. Kun nu og da fra Korset en Draabe der faldt, og atter stille der blev, til den næste Draabe den randt, og der igen blev tyst, til den næste Bloddraabe faldt. Dit Blod det var, Korsfæstede Menneskehed.

Moderen lukkede Bogen.

Med Hovedet støttet mod sit Lysthus' Væg stirrede hun, hvid og stum, ud i Sommeraftenens Skønhed.

-Tine, sagde hun pludselig, og det gav et Ryk i Tine, for Moderen havde sagt hendes Navn næsten ligesom en, der kalder til Hjælp.

Men Moderen blev siddende som før, og hun hviskede blot nogle Ord, Tine ikke forstod:

"Der er ej Verden udenfor Verona," hviskede hun.

Og hun tav igen.

Efter en Stund sagde hun:

-Tine, véd De, hvad der er sandt—hvis man kunde se ind i min Sjæl, ligesom man gennem en Glasrude ser ind i et Hus, saa vilde man, mellem alt Bohavet derinde, ikke finde et Ønske, ikke noget eneste Haab, ikke blot Skyggen af en Drøm—

-Saa var det bedre at dø.

-At dø, Tine, er heller ikke det sværeste—det er meget sværere hver Dag at forsøge paa at leve....

Tavs blev hun siddende, med Hænderne om sine Knæ; og, hviskende som før, bevægede hun Læberne til nogle Ord, som Tine ikke kendte:

I sit stille Kammer, i sit stille Kammer ligger mit Hjerte— ligger mit Hjerte lig.

Og ingen græder
over det døde Hjerte:
thi det blev kun
elsket af Een.

Men den, der selv døde
paa sit Hjertes Dødsdag,
kan ej græde
ved sit Hjertes Lig.

I sit stille Kammer, i sit stille Kammer ligger mit Hjerte— ligger mit Hjerte Lig.

* * * * *

Der blev ikke sunget mere om Aftenen, og Børnene fik aldrig Lov til, før de skulde i Seng, at danse i deres Natkjoler i Dagligstuen.

Tanterne var komne.

De benyttede Stedet som et Efterkur-Ophold, naar de kom fra Badestedet.

De var lavt-talende, ranke som Lys, og bar altid Halvhandsker.

De ejede en uendelig Omhu for Føret og de medførte bestandig Paraplyer af Hensyn til Mulighed for Regn.

-Kære Du, sagde de til Moderen, en vaad Strømpe paa saa meget som en halv Time, og man kan ha' sin Bronchit, der varer i Uger.

Moderen, der under Efterkur-Besøget var hvid af Angst, sagde Ja til alt og gik i Barège-Kjoler. Egentlig tænke gjorde hun kun, Dagen lang, paa en eneste Ting, om Børnene nu igen havde bragt Uryd i Tanteregimentet af Galoscher.

Tine saa hun om Morgen.

Det var som en Art stiltiende Aftale, at Tine forsvandt af Huset under Tante-Kurene. Moderen og hun mødtes i den Tid nærmest som et Par Smuglere. Men om Morgen maatte hun være der for at faa Moderen op.

De to Tarters Kur fordrede, at de var af Sengene Klokken syv, og de var præcise som et Domkirkeur.

-Nu #maa# De op, sagde Tine.

-Ja, kære De—hvad er Klokken?

Moderen elskede sin Seng og den Frihedstilstand at være i Natkjole.

-Men nu maa De op.

-Ja—

Endelig kom hun af Sengen.

Naar hun kom ned til Tanterne, var hun i stort hvidt Forklæde og saa ud, som havde hun raadet sit Hus fra Klokken fem, da Kærnen begyndte at gaa.

De to Tanter sad, meget stive i Ryggene, ved hver sin Side af Bordet i Havestuen og ventede paa deres Te. De gjorde, naar de skulde tiltræde deres Morgen-Kur-Tur, et udpræget Indtryk af Rejsefærdighed. Kjoler og Skørter var opbundne ved Hjælp af et System af Hægter, og paa Hovedet bar de Hatte, der var af Omfang som Bunden af de Kurve, hvori man pr. Post ekspederer Ligkranse.

Disse Monstrer var garnerede med Kniplinger, der gik dem ned over Øjnene.

-Gud, Du, sagde de i Anledning af Kniplingerne: det første, man maa beskytte, er da Øjnene.

Moderen sagde:

-De ser ud, som om de skulde marschere til Jerusalem.

De gik ikke i den rigtige Have af Hensyn til Frøerne, som de afskyede.

-Der myldrer af dem, og de springer op ... det er næsten værre end ifjor.

Desuden var Vejen gennem Køkkenhaven seks Gange frem og seks Gange tilbage netop deres Tur. Mens de vandrede, talte de ikke.

-Lægen i Genève har Ret, sagde Tante Bothilde, man skal det ikke. Man skal gaa og la' sine Nerver ha'e Ro.

Ved hveranden Omdrejning nød de en lille Chokoladekage.

-Der er det ved den Schweizer-Chokolade, sagde de, at den styrker uden at berøve En Appetitten. Den hjemlige Chokolade, kære, det er jo, som at faa Klumper i sin Mund.

-Men det forstaar sig, ogsaa i Schweiz maa man jo nøje kende Mærkerne.

Naar Tanterne kom tilbage, hvilte de.

Det vil sige, at de sov to Timer, indsvøbte i Uldtæpper.

-Lille Du, sagde Tante Bothilde, der er kun Uld. Franskmændene, der er Folk, som vil bevare sig rørige, har altid Uldmadratter.

-Oven paa deres Springmadratter, sluttede hun efter et Sekunds Forløb.

-Kære Du, sagde Tante Anna: Franskmænd er jo Franskmænd.

Moderens Angst voksede kun op ad Dagen. Det var Maaltiderne, som var hendes Skrækkens Timer. Det kunde jo ikke siges, at Børnene sad korrekt tilbords.

Og Bordsidden var Tanternes Specialitet.

-Det maa dog indrømmes mig, sagde Tante Bothilde, at det er af Vigtighed. Og læres det ikke fra Barndommen, læres det jo aldrig....

-Jeg forsikrer Dig, naar denne Stockfeldt aldrig blev Statsminister—Tanterne benævnedes Konseilspræsidenten med Navnet Statsminister—var det, fordi han spiste med Kniv.

En Time før Middag begyndte Børnenes Stovask.

Moderen stod hos, mens Barnepigen foer over Børnenes Kroppe med Svampene, som om hun høvlede ru Planker.

-Anna Margrethe, sagde Moderen, pas dog paa Neglene.

Anna Margrethe børstede Neglene, som vilde hun børste Fingerspidserne af Børnene.

-De er ikke rene endnu, sagde Moderen: Gud véd, hvad I maa rode i....

-Og Øerne, sagde Moderen.

-La'e mig.

Hun tog selv fat med Ørene.

-Og faar man dem saa rene, sagde hun fortvivlet, saa bli'er de røde.

Røde blev de.

Man naaede til Paaklædningen, og Pletter var der paa alt Tøjet.

Moderen gned og gned med Handskeskind og Eau de Cologne.

-Saa, i Guds Navn, nu maa det være, sagde Moderen.

Faderen førte Tanterne til Bords. De var i sort- og hvid-stribet Silke—deres table d'hôte Kjoler fra Badet—og de bar mange Ringe, der ligesom klaprede paa de meget afmagrede Fingre. De medbragte to Pulveræsker, som de anbragte hver ved sin Kuvert.

Børnenes Øjne stod stive af Skræk. De spildte straks.

Moderen konverserede for at aflede Opmærksomheden—saa hun fik hektiske Pletter i Kinderne—de talte om København og alle Bekendte:

-Ja Du, sagde Tante Bothilde, Jane er jo uhyre rar. Men hun har sine Særheder. Man kan jo, Du, ikke faa sine Ben under hendes Bord, far hun begynder at tale om Konfessionerne.

-Lille Du—det var pludselig til den ældste Dreng—en artig Dreng skyder Brystet frem og Skuldrene op, naar han spiser. Saa sidder man rank....

-Og jeg finder nu—fortsatte hun uden Overgang, vendende tilbage til Jane og Konfessionerne—at den Slags Ting afhandler man ikke over Maden.

-Man kan spise hos Biskoppens en første Juledag, og Religionen og den Slags berøres ikke med en Stavelse....

-Det passer dog virkelig ikke til slebne Glas og Porcellæn.

Tante Anna gik over til at tale om Glas og Porcellæn overhovedet.

Hun talte om et Glaspusteri i Sydfrankrig:

-Hvor man, Du, sagde hun til Faderen, virkelig faar vidunderlige Ting ... Men, kære, nu falder det mig ind, hvorfor ser man aldrig iaar dine kønne slebne Karaffer.

-Dem til Madeiraen.

Blodet fløj Moderen til Hovedet—hos Tanterne gik aldrig noget i Stykker.

-Ja, Margrethe slog—Du husker—slog ... kom til at slaa den ene itu....

-Ja, hvor er Margrethe? Den nette Pige, jeg husker hende jo godt, den nette og vævre lille Person, sagde Tante Bothilde.

-Hun kom galt afsted desværre, saa hun maatte ud af Huset....

-Hun osse, sagde Tante Anna.

Men Tante Bothilde brød, med et ilsomt Blik over til Børnene, ind med et:

-Naa.

Det eneste "Naa" lød, som blev en Jernport slaaet til.

Og der blev ikke talt mere om Karafferne.

-Lille Stella—det kom et Sekund efter "Naa'et"—en lille Pige sidder ikke med Fødderne overkors ved et Bord.

Det røg i Søsteren, saa hun tabte Gaflen.

-Saa, nu plettede Du Kjolen, sagde Tanten og halvt undskyldende sagde hun, vendt til Moderen:

-Kære, Du véd, den Slags Ting kommer kun ved den bestandige Paaminden.

Og inde paa sit Yndlingsemne sluttede hun med at sige:

-Man lærer kun Børn at sidde tilbords ved at lade dem holde Albuerne tæt til Kroppen, naar de spiser.

Maaltidet var tilende, og Kaffen skulde nydes i Havestuen.

Børnene var røget ud af Spisestuen, saa de væltede over hinanden i Gangen.

-Men, sagde Tante Anna—hun var knap kommen til Sæde—kan jeg glemme hende, Margrethe, det kønne og vævre lille Pigebarn.

-Det er med de kønne, det gaar værst, sagde Moderen, som tragtede Kaffen.

-Men, sagde Tante Bothilde, det hænder jo bogstavelig hvert Aar her i Sognet.

Moderen smilede bag Maskinen.

-Ja, sagde hun: flere Gange.

Tante Bothilde sad lidt. Saa sagde hun:

-Vi og vore fatter det jo ikke. Men Gud være lovet, det vedkommer ikke os.

Tante Anna sagde:

-Naa, Du, der foregaar vist meget i Livet. Det bedste er at lade, som man ikke ser ... saa li'esom er det ikke. Men de Folk har jo heller ikke Opdragelsen....

Moderen blev ved at smile:

-Mon den hjælper? sagde hun.

Og uden at tænke paa Tanterne sagde hun hastigt:

-Hele Ulykken er vel den, at Naturen har været grusom nok til at skabe Dyr, der tænker. Først parrer Dyret sig, og siden væmmes Mennesket.

Tante Bothilde sad forstenet, saa hun næppe kom til Orde:

-Ja, Du, Du si'er undertiden Ting....

-Du si'er Ting ... Vi er da vel alle Guds Skabninger.

Naar Tanterne var færdige med Kaffen, blundede de.

Tante Anna lagde i Stilhed Lommetørklædet over sit Ansigt.

Naar der var hvilet, blev der læst. Søstrene skiftedes. De gennemgik de skønliterære Værker i de tre store Sprog for at holde sig i Øvelsen.

Tante Bothildes Yndlingsforfatter var Dickens.

-Kære Du, man erfarer af den Mand dog virkelig meget om Menneskene. Det er godt nok med Goethe. Men han virker med samt sit Weimar nu paa mig, som var han af Sten.

Tante Anna foretrak de kvindelige Forfattere og der førtes derom en skændende Strid:

-Sproget kan jo, sagde Tante Thilde, være meget pynteligt, men Indholdet, kære Ven, det er altid det samme om den Kærlighed.

-Og det Stadium kommer man jo dog, Gud være lovet, over. Desuden, man kan ha'e nok i Livet.

Før Te gik Tanterne igen. Men i Alléen.

Efter Tedrikningen sad de paa Havetrappen en halv Time og drak Luft.

-Man taler om Vand og Vand, sagde de: det første er dog Luften. Hvis Folk var kloge nok og sov for aabne Vinduer, vilde de blive hundrede Aar.

Efter seks Ugers Forløb var Efter-Kuren endt. De rejste paa Dagen.

Det sidste, de foretog, var Uddelingen af Drikkepengene, indsvøbte i Papir.

* * * * *

Naar Tanterne var borte, kom en anden Tid.

Moderens veninder aflagde Besøg. Det var Døtrene fra Godset, hvor hun var opdraget. De virkede som brogede Fugle, der kom langvejs fra.

I otte Dage skinnede deres Parasoller i Havegangene.

Vinduerne stod aabne, saa Hus og Have løb ud i ét; og det summede med fremmede Navne; og Postbudet bragte Breve, hvis Udskrift ingen i Køkkenet kunde stave.

Det var den lyseste Tid paa hele Aaret.

Veninderne var i Krinoline, som Børnene syntes lignede de store omvendte Lysekroner hjemme fra Amaliegade, og i Mantiller med lange Snipper. Men naar de kørte ud, havde de Strudsfjer paa Hovederne, ligesom Zampa, den lille Hest, de havde set i Augustenborg, og som kunde sidde tilbords

og ringe paa sin Mad med en lille Klokke. Alle talte de i Munden paa hinanden, Veninderne. Men mest snakkede Lady Lipton.

Hun boede langt borte i et fremmed Land og hun kendte mange af dem, der var de rigeste og fornemste. Faderen førte hende altid tilbords til Middag.

Men naar de havde spist, drak de Kaffe i Havestuen, og det var Lady Lipton, der talte. Hun talte om Rachel, som hun elskede, og om Kejserhoffet i Tuilerierne og om alle fjerne og besynderlige Mennesker, som hun kendte—mens Moderen lyttede.

-Fortæl mer, sagde Moderen, og Ladyen fortalte mer; om det store Lands Digtere mellem hvem hun levede, om dets Malere hvis Malerier hun ejede, og helst om en sær og sælsom ung Digter fra et eksotisk Land, hvem hun havde truffet i en stor By, hvor alle Eksistenser driver sammen, og hvis Billede hun havde staaende paa sit Bord oppe paa Gæstekammeret. Moderen hørte ogsaa helst om ham.

-Ma chère, sagde Ladyen, jeg tror Livet er gledet fra ham. Han har forglemt den Kunst at være til. Han kan ikke mere stryge sin høje Hat og han gider ikke knappe sine Handsker for at gøre en Visit; han formaar ikke mere at foretage sig alle de mekaniske Ting, hvoraf Livet bestaar: som at gaa til sin Barbér eller drikke sin Kaffe paa en Kafé eller sætte sig tilbords med en affabel Dame og betragte en pudret Gorge....

-Jeg forstaar det, sagde Moderen.

-Han føler vist ingen Sorg, sagde Ladyen—og han er ikke desillusioneret, for, hvad der hedder Illusioner, var ganske sikkert allerede fortæret af hans Forfædre.

Hun tav lidt, saa sagde hun:

-Snarest vilde jeg sige, at han hørte til *les désintéressés*. Livstingene er ligesom visnede bort for ham til lutter LigeGYldigheder eller Latterligheder eller noget, der vækker hans Forbavselse.

Ladyen lo pludseligt:

-Aldrig vil jeg glemme, sagde hun, en Dag han kom til mig og pludselig udfoldede "Le Figaro", der laa paa mit Bord, og mens han med en slank Haand slog ned over den ynkelige Avis, sagde han med en usigelig og træt Forfærdelse—aa nej, ikke Forfærdelse, kun en Slags mat Forbavselse:

-Alt det handler om Krigen med Kina.

Ladyen tav et Øjeblik, saa sagde hun:

-Det er vel Tingen, at for ham er alt blevet Krigen med Kina.

Moderen rakte Kopperne rundt.

Saa sagde hun stille:

-Maaske elsker han—eller har han elsket.

Ladyen svarede:

-Jeg tror det ikke, ma chère.

-Der er i alle de store Lande sælsomme Mennesker, hvem Kærlighedens—hvad skal jeg sige?—rent fysiske Side indgyder uovervindelig Modbydelighed. De bliver Asketer af Raffinement, og de begærer bestandig, mens de forbander Tilfredsstillelsen.

-René er saadan.

-Han drives mod Kvinderne, og naar han blot holder dem i sine Arme, overdænger han dem med Skældsord.

-Saa elsker han ikke, sagde Moderen.

Ladyen tav lidt. Saa sagde hun:

-Er Elskov andet end at føle Begær og at undsé sig derved?

-Kan Du intet af hans Digte, sagde Moderen.

-Et enkelt, sagde Ladyen.

-Sig os det, sagde Moderen.

Ladyen lænede sig tilbage i sin Stol, og paa sit lidt fremmedartede Sprog, der gav Ordene en sær Klang, sagde hun langsomt:

Jeg elsker Dig, som Havet elsker den vide Kyst, som det beskyller, dækkende og altid den bedækkende med et evigt Kys. Saadan som en Elsker kan fra Fodens Saal til Tindingens skønne Bue føre sin søde Læbe langs den Elsktes ganske Legem, for, i Salighed, det alt at eje ... Saadan elsker jeg Dig— saadan.

Nej, jeg elsker Dig som Solen elsker Aftnens gyldne Skyer, der favner den og helt den favner, mens stolt, en sidste Gang, den hilser Jordens usle Hørlighed og dør.

-Du kan et andet, sagde Ladyens Søster.

-Ja, sagde Ladyen, jeg kan endnu et.

Og i den samme Stilling, uden at røre sig, sagde hun, og hendes Altstemme farvedes blødere:

Naar i de lange Nætter jeg ensom hviler og ingen ser mit Ansigt og ingen mine Øjne, der er tørre— da tænker jeg: Hvis jeg var død. vilde Du dog komme og knæle ned, der hvor jeg hvilte, og min Haand, som Du nu skyer, vilde Du tage, nu, den var kold, og ind i mit Øre, der ej kunde høre mer, vilde Du hviske, in Stemme fra den Gang: Hvor jeg dog elskede Dig ... Og den Døde vilde smile.

Moderen havde sat sig og med store Øjne stirrede hun frem for sig mens hun havde foldet Hænderne om sit Knæ. Saa sagde hun:

-Sig det igen, til jeg kan det. Ladyen lo.

-Du kan det allerede, sagde hun.

-Ja, det sidste.

Og meget mildt, næsten uhørligt, gentog hun de fremmede Ord, medens hendes hvide Hænder stadig var foldede over hendes Knæ:

Jeg elsker Dig som Solen elsker Aftnens gyldne Skyer, der favner den og helt den favner, mens stolt, en sidste Gang, den hilser Jordens usle Hørlighed og dør.

Alle tav lidt.

Saa sagde Lady Lipton:

-Men oppe paa sit Billede har han skrevet det Vers, jeg elsker højest.

-Det kan jeg, sagde Moderen.

Og med en Stemme, næsten som nynnede hun en Vuggesang, sagde hun det lille Vers fra Billedet— den fremmede og ukendte Digtters Billede:

Som Planten visner, for dens Rod er uden Væde; som Blomsten bliver bleg, for Solen naa'r den ikke, saa bleges jeg og visner hen, for Du har ej mig kær.

De tav igen, til pludselig en af Ladyens Søstre gav sig til at le og sagde:

Lille Børn, det vilde ikke være saa galt at blive elsket af den unge Mand.

Og de lo alle højt, Moderen højest, og de løb alle ud i Haven og de kastede sig paa Græsset, saa Krinolinerne stod op om dem.

Aftenen var den lystigste Tid.

Veninderne havde Fyrværkeri med, og de satte Blaalys og Grønlys i alle Buske, saa de var nær ved at stikke Ild i den ganske Have.

Moderen holdt Svovlstikkerne til og klappede i Hænderne.

Børnene så til fra Barnekammeret i deres Natkjoler.

-Hvor det er dejligt, hvor det er dejligt, raabte Moderen.

Fra alle Buske flammede det blaat og rødt og selv stod hun midt paa Plænen. Hendes hvide Ansigt var vendt opad og Hænderne havde hun løftet.

Saa sagde hun pludselig:

-Men Stjernerne er dog skønnere.

Og mens de kunstige Lys langsomt sluktes, et efter et, og Busketterne laa i Mørke, så de alle opad, mod Augustnattens Stjerner.

-Vis os nu dine Stjerner, sagde Lady Lipton.

Moderen rystede paa Hovedet:

-Nej, sagde hun, lad os nu være stille.

Hun blev staaende, og Veninderne blev tavse ligesom hun. Lidt efter gik de ind i Stuerne var der mørkt og køligt. De satte sig alle i Dagligstuen, og ingen talte. Tilsidst sagde Moderen:

-Jeg tror, at Stjernerne er til for de sorgfulde; for at de skal forstaa, at det ikke en Gang nytter at de sørger, thi selv vor Sorg er for lille.

Ingen svarede.

Men Moderen rejste sig og i den mørke Stue satte hun sig ved Klaveret.

De hvide Hænder gled hen over Tasterne og mens hun langsomt—ganske langsomt—anslog nogle Akkorder, halvt sang hun til en Melodi, hun selv havde fundet, de fremmede Ord:

Som Planten visner for dens Rod er uden Væde, som Blomsten bliver bleg for Solen naa'r
den ikke, saa bleges jeg og visner hen for du har ej mig kær—

Det var tyst.

Over Haven, over Markerne, over alle Enge skinnede Høstens Stjerner.

* * * * *

Veninderne rejste, og Høsttiden kom, hvor de tunge Sædvogne rullede ind gennem Gaardlaagen, og Moderen og Tine sad paa Toppen af Læsset ved Siden af Pigerne, mens Børnene hujende boltrede sig i Loen, der fyldtes.

Moderen sprang ned i Armene paa Lars og skreg:

-Hold mig, hold mig!

Bag efter var hun bange for Ørentvistene, saa hun klædte sig af lige til Skindet.

Ogsaa Høsttiden gik og Septembers stille og hvide Dage kom, og Haven laa lysende og ganske tyst, og ingen Myg en Gang summede over Dammen.

Moderen sad mest paa den hvide Trappe og lod sig bage af Solen, mens Tine syslede i Haven ved hendes Fod. Poplerne langs Alléen fik gule Blade og blev ligesom højere i den tyndklare Luft.

Moderen frøs sammen:

-Hvor Skyggerne bliver lange, sagde hun. Tine bandt Roserne op og så ud over Plænerne:

-Ja, sagde hun, vi er langt henne.

Men Moderen, der stirrede ud over de solklare Bede, hvor intet rørte sig, men alt skinnede, Blade og Asters og de sene Roser, sagde:

-Tine, et Sted er der dog Fred: i Døden.

Det blev tidlig mørkt og Tine og Moderen og Børnene gik gennem Alléen, hen over Markerne, hvor Brombærranker fyldte alle Grøfter.

De mødte ingen, overalt var der tyst. Bag dem saá de Landsbyens Lys, der tændtes, et efter et. Saa lød Aftenklokkerne.

Moderen stansede; Børnene havde klynget sig til hende. Saa langt hun saá, laa kun de vide Marker og dér, i Halvmørket, Landsbyens tavse Lys. Himlen var dunkel og uden Stjerner.

Længe talte ingen af dem. Saa sagde Moderen, der saá saa høj ud i Mørket:

-Véd De, Tine, her skulde man føre de Mennesker hen, som lider.

Men lidt efter sagde hun—og hendes Stemme var ubeskrivelig træt—:

-Og alligevel, det kunde ikke nytte. Jeg tror, at Jordens Skønhed forhøjer kun Sjælens Lidelse:

-Der er ingen Trøst.

De gik videre over de halvmørke Marker. Klokkerne var hørt op at ringe, og der hørtes ingen Lyd uden et Par Hundes Glam. Saa døde ogsaa de bort.

-Lad os gaa hjem, sagde Moderen.

Men naar de kom hjem legede Børnene Cirkus i deres Natkjoler midt i Dagligstuen.

Omegnens Præster kom til L'Hombre. De rullede ind i gamle Kalescher med tykke og rødmussede Kuske paa Bukken, og Spillebordet kom frem i Faderens Stue, hvor L'Hombren gik, mens man ikke saa' Haand for sig for Røgen fra de lange Piber.

Gamle Fangel bandte og svor, saa det rystede i Reolerne og Mynsters Betragtninger dansede. Børnene, der ikke kunde sove, løb ud af Sengene, og fik Svedsker for at gaa i Seng igen.

Moderen spillede til paa Klaveret.

Inde i Faderens Stue blev de hidsigere og hidsigere, Toddyglassene blev fyldt og gamle Fangel svor.

Morgenen kunde bryde frem, og Pastorerne spillede endnu.

-Nu tager vi det sidste Spil paa Græsplænen, sagde gamle Fangel.

-Ja, gør det, gør det, sagde Moderen.

Pastorerne kom op fra Stolene—lidt usikre var de paa Benene—og de drog ind gennem Dagligstuen.

-Herregud, sagde Fangel, saa ser man Vorherres Sol igen.

De vraltede ned ad Havetrappen og de fik Toddyglassene stillede paa Plænen, og de spillede, liggende paa Maven, mens de slog i Græsset med de store Hænder.

Moderen sad paa Havetrappen og lo og lo.

Men et Uldtæppe lagde hun over gamle Fangel.

Folk fra Landsbyen kom op og begyndte at gaa forbi i Alléen.

-God Morgen, sagde de, og tog stille Hatten af for Præsterne.

-God Morgen, god Morgen, sagde gamle Fangel.

Men Solen kunde staa højt og Pastorerne blev ved at spille.

* * * * *

Dagene blev kortere og kortere, og paa Træerne tyndedes Bladene og de allersidste Roser frøs langs det hvide Hus.

Paa Væggen mod Syd hang kun Druerne fulde og store.

Moderen saá til dem hver Dag.

-I Morgen vil vi plukke dem, sagde hun til Tine.

Den næste Dag fik hun en Stige frem og øverst oppe, med en Kurv i Haanden, plukkede hun de rige Klaser.

Saa spiste hun og saa kastede hun en Klase i Hovedet paa Tine.

-Tag den, fang den, raabte hun.

Stigen blev flyttet, og hun plukkede og plukkede.

Allerøverst stod hun. For Spøg holdt hun en Dru eklase ind mod det mørkt-blanke Haar, mens hun løftede en anden i sin oprakte Haand. Solen faldt paa hende og Druerne, der funkede, og paa det glinsende Haar.

Forkarlen gik forbi og blev staaende. Saa kastede Moderen ham Dru eklasen lige ned i Ansigtet:

-Ja, dejlig kan jeg se ud, sagde hun, og hun gik ned ad Stigen. Hun lod Stigen tage bort og Tine gav sig til at tælle Klaserne.

Moderen stod længe og betragtede den nøgne Vinstok.

Hendes Ansigt var som forandret:

-Nu er det forbi, sagde hun.

Hun gik ind, uden at ænse Klaserne, og hun blev siddende længe i sin egen Stol ved Vinduet med Hænderne i sit Skød, i Mørke.

Frem og tilbage lød derinde Faderens Skridt.

Ude i Køkkenet hørte man Tine rumstere med Druerne og Folkenes Stemmer, der skulde ind og dømme om Høsten. Tine kom ind i Dagligstuen og meldte, hvor mange Klaser der var.

-Det var jo mange, sagde Moderen.

-Ja, ti mere end i Fjor, sagde Tine.

-Ja, saa

I Gaarden var der ganske mørkt.

Jens Røgter havde Lygte tændt, da han gik ind til Kvæget.

Kørerne brølede langt, idet han aabnede Døren.

Moderen rejste sig fra sin Plads. Som en Skygge gled hun gennem Stuens Mørke. Hun satte sig ved Klaveret.

-Er De der, Tine, sagde hun.

-Ja, Frue.

-Ved De, jeg har siddet og tænkt paa, hvor Menneskene kunde være lykkelige.

-Men der er da ogsaa lykkelige Folk allevegne, sagde Tine.

Moderen løftede det blege Ansigt, og langsomt sagde hun:

-Der er nøjsomme Folk, Tine, og det er sagtens vel det.

Tine sad lidt:

-Ja, der er nu saa mange Slags Lykke, Gudskelov, sagde hun.

Moderen sad en Stund, saa sagde hun:

-Nej, Tine, jeg har sagt Dem det før, der er kun én, og den er maaske lykkeligst, som aldrig har kendt den.

-Det forstaar jeg ikke, sagde Tine.

-Jo, for den varer ikke.

Der var tyst en Stund, til Moderens dejlige Hænder gled hen over
Tangerterne, og dæmpet, mens man i Faderens Dør saá Faderen som en
Skygge, sang hun:

Som Planten visner for dens Rod er uden Væde, som Blomsten bliver bleg for Solen naa'r
den ikke, saa bleges jeg og visner hen for Du har ej mig kær.

Sangen hørte op.

Ude var det Nat. Inde var der mørkt.

Moderen rejste sig.

-Tænd Lampen, Tine, sagde hun. Børnene skal i Seng, og der skal sørges for Folkene.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK DET HVIDE HUS ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

**Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™
electronic works**

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by

the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.